

Правління Національного банку України
ПОСТАНОВА

18 липня 2019 року

м. Київ

№

97

Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України

Відповідно до статей 7, 15 та 56 Закону України “Про Національний банк України”, статей 44 та 66 Закону України “Про банки і банківську діяльність”, з метою підвищення ефективності управління банками України проблемними активами Правління Національного банку України **постановляє**:

1. Затвердити Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України (далі – Положення), що додається.

2. Банкам України:

1) привести свою діяльність у відповідність до вимог Положення згідно з графіком, що додається;

2) протягом 15 календарних днів після встановленого в графіку терміну виконання чергового етапу надавати Національному банку України інформацію про виконання.

3. Департаменту методології (Наталія Іваненко) після офіційного опублікування довести до відома банків України інформацію про прийняття цієї постанови.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на першого заступника Голови Національного банку України Катерину Рожкову.

5. Постанова набирає чинності з дня, наступного за днем її офіційного опублікування.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Додаток
до постанови Правління
Національного банку України
18 липня 2019 року № 97

Графік запровадження банками України вимог Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України

№ з/п	Етапи запровадження	Термін виконання
1	2	3
1	Приведення організаційної структури банку у відповідність до вимог Положення	До 29 лютого 2020 року
2	Розроблення та затвердження стратегії управління проблемними активами та оперативного плану, затвердження змін до бюджету банку (за потреби)	До 31 березня 2020 року
3	Розроблення/доопрацювання та запровадження системи раннього реагування	До 31 травня 2020 року
4	Розроблення/доопрацювання та запровадження процесів управління непрацюючими активами та стягнутим майном	До 30 червня 2020 року
5	Запровадження вимог щодо інформаційних систем банку	До 31 серпня 2020 року
6	Розроблення, затвердження та запровадження порядку контролю та звітування щодо виконання стратегії управління проблемними активами та оперативного плану	До 30 вересня 2020 року

Директор Департаменту методології

Наталія ІВАНЕНКО

Положення про організацію процесу управління проблемними активами в
банках України

I. Загальні положення

1. Це Положення розроблено відповідно до Законів України “Про Національний банк України”, “Про банки і банківську діяльність” та спрямоване на забезпечення ефективного управління банками України проблемними активами, скорочення рівня та обсягу таких активів у банках і банківській системі України.

2. Це Положення встановлює мінімальні вимоги до банків України (далі – банк) щодо організації процесу управління проблемними активами.

3. Підходи, визначені цим Положенням, ґрунтуються на Керівних принципах для банків щодо непрацюючих кредитів Європейського центрального банку, опублікованого 20 березня 2017 року, Настановах Європейського органу банківського нагляду щодо управління непрацюючими та реструктуризованими експозиціями (EBA/GL/2018/06, 31 жовтня 2018 року).

4. У цьому Положенні терміни та скорочення уживаються в такому значенні:

1) активна банківська операція (далі – актив) – термін уживається в значенні, визначеному в Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351 (зі змінами) (далі – Положення № 351);

2) аудитор – аудиторська фірма, що включена до розділу Реєстру аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності, що ведеться відповідно до Закону України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність” щодо суб’єктів аудиторської діяльності, які мають право проводити обов’язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, та з якою банк згідно з вимогами Положення про порядок подання банком до Національного банку України аудиторського звіту за результатами щорічної перевірки фінансової звітності, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 02 серпня 2018 року № 90 (зі змінами), уклав договір про надання аудиторських послуг;

3) аутсорсер – термін уживається в значенні, визначеному в Положенні про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 11 червня 2018 року № 64 (зі змінами) (далі – Положення № 64);

4) аутсорсинг – термін уживається в значенні, визначеному в Положенні № 64;

5) борг за активом – термін уживається в значенні, визначеному в Положенні № 351;

б) відповідальна особа за роботу з непрацюючими активами – уповноважена особа банку, яка забезпечує виконання функцій з управління непрацюючими активами, визначених цим Положенням;

7) врегулювання заборгованості – визначення та запровадження банком заходів, спрямованих на скорочення рівня та обсягу потенційно проблемних та непрацюючих активів шляхом застосування банком окремо або в поєднанні інструментів врегулювання, включаючи:

інструменти фінансової реструктуризації заборгованості боржника/контрагента;

інструменти операційної реструктуризації активів боржника/контрагента; позасудове врегулювання заборгованості, включаючи добровільне погашення боржником/контрагентом заборгованості, добровільну реалізацію заставленого майна, фінансовий лізинг;

продаж боргу/відступлення права вимоги до боржника/контрагента;

конвертацію (переведення) частини або всієї суми заборгованості боржника/контрагента перед банком у капітал боржника/контрагента (акції, частка в статутному капіталі);

примусове стягнення заборгованості боржника/контрагента через юридичні процедури, включаючи врегулювання заборгованості у судовому порядку, під час виконавчого провадження, у процедурі банкрутства, інші примусові заходи врегулювання;

набуття у власність банку заставленого та іншого майна боржника/контрагента, майнового поручителя в рахунок погашення заборгованості боржника/контрагента;

списання заборгованості боржника/контрагента за рахунок сформованих резервів під очікувані кредитні збитки, включаючи списання у зв'язку із прощенням заборгованості, згідно з вимогами законодавства України, нормативно-правових актів Національного банку України (далі – Національний банк) та міжнародними стандартами фінансової звітності;

8) група пов'язаних контрагентів – уживається в значенні, визначеному в Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року № 368, зареєстрованій у Міністерстві юстиції України 26 вересня 2001 року за № 841/6032 (зі змінами);

9) група юридичних осіб під спільним контролем (далі – група під спільним контролем) – термін уживається в значенні, визначеному в Положенні № 351;

10) заборгованість боржника/контрагента – сума невиконаних боржником/контрагентом на відповідну дату грошових зобов'язань перед банком, уключаючи суми несплачених комісій, пені, штрафів;

11) клас боржника/контрагента – клас боржника/контрагента, що визначений банком згідно з вимогами Положення № 351;

12) неопераційні активи боржника/контрагента – нематеріальні активи, довгострокові, поточні та інші фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, гудвіл, інша поточна дебіторська заборгованість;

13) непрацюючі активи – уживається в значенні, визначеному в Положенні № 351;

14) підрозділ роботи з непрацюючими активами – один або декілька структурних підрозділів банку, що забезпечують виконання функцій з управління непрацюючими активами, визначених цим Положенням;

15) План рахунків – План рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджений постановою Правління Національного банку України від 11 вересня 2017 року № 89 (зі змінами);

16) потенційно проблемні активи – активи, що мають ознаки потенційної проблемності, визначені цим Положенням, та активи, що є непрацюючими на підставі підпунктів 1, 8, 17, 19, 20, 21 пункту 165 та підпункту 10 пункту 166 розділу XVIII Положення № 351, якщо банк на підставі судження довів, що немає потреби вживати заходів врегулювання заборгованості боржника/контрагента підрозділом роботи з непрацюючими активами/відповідальною особою за роботу з непрацюючими активами (далі – підрозділ НПА);

17) проблемні активи – сукупний обсяг потенційно проблемних активів, непрацюючих активів, стягнутого майна;

18) процедура фінансової реструктуризації – термін уживається в значенні, визначеному в Положенні № 351;

19) реструктуризація – термін уживається в значенні, визначеному в Положенні № 351;

20) система раннього реагування – сукупність процедур та інструментів раннього виявлення потенційно проблемних активів та адекватного реагування на виявлені ознаки потенційної проблемності боржника/контрагента;

21) стягнуте майно – майно, що перейшло у власність банку на підставі реалізації прав заставодержателя відповідно до умов договору застави/іпотеки або в інший спосіб відповідно до законодавства України в рахунок погашення заборгованості боржника/контрагента, крім майна, яке використовується банком для власних потреб та забезпечення технологічного здійснення банківських функцій;

22) судження банку – задокументоване обґрунтоване рішення управлінського персоналу/колегіального органу, яке ґрунтується на:

комплексному та об'єктивному аналізі всієї інформації, що впливає на обґрунтованість, реалістичність та ефективність заходів, що вживаються банком під час управління проблемними активами;

власному досвіді банку, що ґрунтується на наявних у банку надійних, безперервних, повних та цілісних статистичних даних (далі – власний досвід банку);

23) фінансова дебіторська заборгованість – уживається в значенні, визначеному в Положенні № 351.

5. Банк під час відображення в бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних із проблемними активами згідно з вимогами цього Положення, забезпечує дотримання вимог нормативно-правових актів Національного банку з бухгалтерського обліку.

II. Загальні підходи та принципи організації процесу управління проблемними активами

6. Банк організовує процес управління проблемними активами з дотриманням таких принципів:

1) економічна доцільність;

2) пріоритетність;

- 3) своєчасність;
- 4) структурованість;
- 5) адекватність;
- 6) усебічність та комплексність;
- 7) ефективність;
- 8) моніторинг.

7. Принцип економічної доцільності встановлює, що визначені банком заходи з управління проблемними активами є економічно та, якщо можливо, статистично обґрунтованими, а розрахунки банку з урахуванням власного досвіду свідчать, що їх реалізація забезпечуватиме отримання банком економічної вигоди, вищої, ніж витрати, що можуть бути понесені під час управління проблемними активами.

8. Принцип пріоритетності передбачає, що банк під час прийняття рішення щодо вибору варіанта врегулювання заборгованості боржника/контрагента, заходів, спрямованих на реалізацію стягнутого майна, надає перевагу варіанту/заходам, що забезпечують найбільшу чисту теперішню вартість очікуваних грошових потоків від активу (далі – ЧТВ).

9. Принцип своєчасності передбачає, що банк виявляє на ранній стадії активи з ознаками потенційної проблемності, уживає своєчасних та адекватних заходів, спрямованих на зменшення розміру збитків банку від проблемних активів.

10. Принцип структурованості передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень під час управління проблемними активами між задіяними структурними підрозділами та працівниками банку, установлення належного взаємозв'язку між ними, визначення відповідальних осіб за належне забезпечення взаємодії між підрозділами банку на всіх організаційних рівнях із застосуванням моделі трьох ліній захисту.

11. Принцип адекватності встановлює, що організований банком процес управління проблемними активами відповідає рівню, обсягу, структурі проблемних активів банку, динаміці їх змін, забезпечує пріоритетне спрямування банком фінансових, часових та людських ресурсів на активи з найбільшою вартістю/найбільшою експозицією під ризиком та найбільшим розміром кредитного ризику.

12. Принцип усебічності та комплексності передбачає, що процес управління проблемними активами є комплексною системою взаємопов'язаних процесів, які охоплюють повний життєвий цикл проблемного активу та інтегровані із системою корпоративного управління та системою управління ризиками банку.

13. Принцип ефективності встановлює, що банк забезпечує скорочення рівня (у відсотках до відповідного обсягу активів) та обсягу проблемних активів (в абсолютних значеннях) з досягненням оптимального балансу між часом та обсягом повернення заборгованості за такими активами/обсягом надходжень від продажу/відступлення права вимоги за такими активами відповідно до затвердженої банком стратегії управління проблемними активами.

14. Принцип моніторингу передбачає постійний контроль банком за досягненням цілей та виконанням завдань, що встановлені стратегією управління проблемними активами та оперативним планом, ефективністю дій підрозділів та працівників банку, ефективністю застосованих банком інструментів врегулювання заборгованості та продажу стягнутого майна.

15. Банк здійснює управління проблемними активами за такими видами активних банківських операцій, включаючи нараховані за всіма цими операціями доходи (далі – вид активу):

1) кредитні операції (кредити, надані юридичним і фізичним особам, які обліковуються за балансовими рахунками Плану рахунків, фінансові зобов'язання за наданими гарантіями, поручительствами, акредитивами, акцептами, зобов'язаннями з кредитування, що надані клієнтам, які обліковуються за позабалансовими рахунками Плану рахунків);

2) кошти на вимогу в інших банках;

3) фінансова дебіторська заборгованість (крім дебіторської заборгованості за розрахунками з працівниками банку);

4) боргові цінні папери.

Банк у разі врегулювання заборгованості боржника/контрагента за зазначеними видами активів формує судження щодо застосування/незастосування інструментів врегулювання, передбачених цим Положенням, до заборгованості боржника/контрагента за іншими видами активів, не визначених у підпунктах 1–4 пункту 15 розділу II цього Положення.

Банк застосовує заходи врегулювання, передбачені цим Положенням, до списаної за рахунок резервів заборгованості за цими видами активів, що обліковується на позабалансових рахунках Плану рахунків.

16. Банк є таким, що має значний рівень проблемних активів, якщо в нього хоча б один із таких показників перевищує п'ять відсотків:

1) співвідношення загальної суми боргу за кредитами, наданими юридичним та фізичним особам, які класифіковані як непрацюючі активи, до загальної суми боргу за кредитами, наданими юридичним та фізичним особам;

2) співвідношення балансової вартості стягнутого майна до загальної суми боргу за кредитами, наданими юридичним та фізичним особам, та балансової вартості стягнутого майна.

Банк здійснює розрахунок показників за операціями, що обліковуються за активними балансовими рахунками Плану рахунків.

17. Банк не є таким, що має значний рівень проблемних активів відповідно до підпункту 1 пункту 16 розділу II цього Положення, якщо в нього одночасно співвідношення загальної суми боргу за кредитами, наданими юридичним та фізичним особам, до загальної суми боргу за активними операціями банку (за винятком активів, за якими РД дорівнює "0" згідно з вимогами Положення № 351) не перевищує 10 відсотків.

18. Банк розробляє внутрішньобанківські документи з питань управління проблемними активами, які документально закріплюють процес управління проблемними активами, ураховують мінімальні вимоги до процесу управління проблемними активами, визначені в цьому Положенні.

Мінімальний перелік таких документів наведено в додатку 1 до цього Положення.

19. Внутрішньобанківські документи з питань управління проблемними активами мають відповідати стратегії управління проблемними активами та оперативному плану банку, бути послідовними та достатньо деталізованими.

20. Уповноважені Національним банком особи під час здійснення банківського нагляду згідно з вимогами нормативно-правових актів Національного банку здійснюють оцінку ефективності дій банку щодо скорочення рівня та обсягу проблемних активів, відповідності організованого банком процесу управління проблемними активами вимогам цього Положення.

III. Організація процесу управління проблемними активами

21. Банк організовує процес управління проблемними активами, який охоплює всі організаційні рівні банку, визначає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень між усіма його суб'єктами, а також їх відповідальність згідно з таким розподілом, забезпечує порядок їх взаємодії та звітування.

22. Суб'єктами процесу управління проблемними активами в банку є:

- 1) рада банку;
- 2) комітет ради банку з управління ризиками (у разі його створення);
- 3) правління банку;
- 4) комітет правління з питань управління непрацюючими активами (далі – комітет НПА) (у разі його створення);
- 5) інші колегіальні органи банку;
- 6) бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки, включаючи підрозділ НПА;
- 7) підрозділ з управління ризиками;
- 8) підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс);
- 9) підрозділ внутрішнього аудиту.

23. Банк визначає підпорядкованість, обов'язки, права та відповідальність працівників банку, залучених до процесу управління проблемними активами, у посадових інструкціях.

24. Рада банку відповідає за створення та забезпечення функціонування в банку ефективного процесу управління проблемними активами та виконує щонайменше такі функції:

1) затверджує та щорічно, а за потреби і протягом року, переглядає стратегію управління проблемними активами та оперативний план реалізації стратегії управління проблемними активами (далі – оперативний план) та вносить зміни до них;

2) не рідше ніж один раз на три місяці відстежує результати, досягнуті за попередній період за всіма показниками, визначеними в стратегії управління проблемними активами та оперативному плані, аналізує причини відхилень від запланованих показників і за потреби затверджує додаткові заходи, необхідні для реалізації стратегії управління проблемними активами та виконання оперативного плану;

3) ухвалює рішення щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів – пов'язаних із банком осіб у сумі, що перевищує один відсоток від регулятивного капіталу банку для боржника/контрагента – фізичної особи, три відсотка – для боржника/контрагента – юридичної особи;

4) визначає повноваження правління банку щодо прийняття рішень про врегулювання заборгованості боржників/контрагентів та управління стягнутим майном;

5) ухвалює рішення щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів та управління стягнутим майном, що перевищують повноваження правління банку.

Рада банку з метою посилення контролю за процесом управління проблемними активами має право прийняти рішення щодо підпорядкування підрозділу роботи з непрацюючими активами керівнику підрозділу з управління ризиками.

25. Банк, у якого рівень проблемних активів є значним, з метою підвищення ефективності управління проблемними активами, ухвалює обґрунтоване рішення щодо доцільності створення комітету НПА.

Комітет НПА очолює керівник підрозділу з управління ризиками.

26. Банк створює постійно діючий підрозділ роботи з непрацюючими активами.

Банк визначає організаційну структуру підрозділу роботи з непрацюючими активами з урахуванням рівня, обсягу та структури непрацюючих активів, а також з урахуванням власного досвіду щодо управління такими активами.

Банк, у якого рівень проблемних активів є незначним, має право покласти функції щодо процесу управління непрацюючими активами, визначені цим Положенням, на відповідальну особу за роботу з непрацюючими активами.

27. Банк забезпечує належний статус підрозділу НПА шляхом:

1) організаційного та функціонального відокремлення підрозділу НПА від підрозділів, що здійснюють активні банківські операції;

2) звітування та підпорядкування підрозділу НПА керівнику банку, який не здійснює керівництво підрозділами, що здійснюють активні банківські операції;

3) забезпечення достатньої чисельності працівників підрозділу НПА і рівня їх кваліфікації, програмно-технологічних засобів для досягнення цілей і завдань, поставлених перед підрозділом НПА;

4) визначення винагороди працівників підрозділу НПА, що не залежить від результатів роботи підрозділів, які здійснюють активні банківські операції, та яка сприяє укомплектуванню цього підрозділу кваліфікованими працівниками відповідного профілю;

5) забезпечення доступу підрозділу НПА до інформації, необхідної для його ефективної роботи;

6) недопущення протягом не менше ніж одного року працівників підрозділу НПА до врегулювання заборгованості боржників/контрагентів, щодо яких вони брали участь у підготовці матеріалів/висновків для ухвалення рішень щодо проведення активних операцій з такими боржниками/контрагентами, перебуваючи на посадах у підрозділах, які здійснюють активні банківські операції.

Банк з метою підвищення ефективності управління проблемними активами залучає до процесу управління проблемними активами персонал, що має практичний досвід із питань оцінки майна та юридичних питань.

28. Банк має право підпорядкувати підрозділ роботи з непрацюючими активами керівникові підрозділу з управління ризиками за таких умов:

1) організаційного та функціонального відокремлення підрозділу роботи з непрацюючими активами від підрозділів у складі підрозділу з управління ризиками, які здійснюють:

- підготовку висновків щодо ризиків для ухвалення кредитних рішень;
- кредитний моніторинг;
- оцінку заставленого майна;
- перевірку наявності та стану майна, отриманого в заставу;
- оцінку кредитного ризику;
- супроводження розрахунку резервів банку під очікувані кредитні збитки;

2) звітування підрозділом роботи з непрацюючими активами безпосередньо керівникові підрозділу з управління ризиками.

29. Правління банку під час управління проблемними активами виконує такі функції:

1) забезпечує розроблення стратегії управління проблемними активами та оперативного плану, забезпечує впровадження стратегії управління проблемними активами та виконання оперативного плану;

2) затверджує заходи, спрямовані на реалізацію стратегії управління проблемними активами та виконання оперативного плану, та здійснює контроль за їх виконанням;

3) контролює підготовку та надання раді банку щоквартальної управлінської звітності щодо реалізації стратегії управління проблемними активами та виконання оперативного плану;

4) уносить на розгляд ради банку обґрунтовані пропозиції щодо необхідності внесення змін до стратегії управління проблемними активами та оперативного плану;

5) забезпечує підготовку та надання раді банку обґрунтованих пропозицій щодо необхідності запровадження додаткових заходів для досягнення цільових показників, визначених у стратегії управління проблемними активами, та виконання оперативного плану;

6) ухвалює рішення щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів у межах повноважень, делегованих радою банку;

7) ухвалює рішення щодо управління стягнутим майном, включаючи його продаж, у межах повноважень, делегованих радою банку;

8) затверджує стандартизовані рішення щодо управління непрацюючими та потенційно проблемними активами;

9) ухвалює рішення щодо створення комітету НПА, визначає та делегує комітету НПА повноваження з питань управління непрацюючими активами та стягнутим майном;

10) визначає та делегує колегіальним органам банку, уповноваженим ухвалювати кредитні рішення, повноваження з питань управління потенційно проблемними активами;

11) здійснює контроль за виконанням уповноваженими колегіальними органами банку делегованих правлінням банку повноважень;

12) забезпечує впровадження та функціонування системи раннього реагування в діяльність підрозділів, що здійснюють активні банківські операції;

13) затверджує перелік ключових показників ефективності для підрозділів та працівників, задіяних під час управління проблемними активами, здійснює контроль за ефективністю врегулювання заборгованості;

14) ухвалює рішення щодо передавання окремих процедур управління проблемними активами на аутсорсинг;

15) визначає підрозділ банку, що виконує функції з управління стягнутим майном;

16) затверджує заходи щодо створення та/або модернізації інформаційних систем банку щодо управління проблемними активами;

17) визначає характер, формат, обсяги та порядок обміну інформацією між підрозділами банку щодо управління проблемними активами, розглядає управлінську звітність про управління проблемними активами та за потреби невідкладно приймає рішення щодо вжиття оперативних коригуючих заходів для усунення недоліків, порушень та підвищення ефективності процесу управління проблемними активами;

18) забезпечує розроблення та затверджує положення/порядки/регламенти/процедури/інструкції щодо управління проблемними активами згідно з додатком 1 до цього Положення та здійснює контроль за їх впровадженням, дотриманням та своєчасним оновленням (актуалізацією).

Правління банку має право виконувати інші функції з управління проблемними активами додатково до встановлених у пункті 29 розділу III цього Положення, які не суперечать вимогам цього Положення.

30. Підрозділ НПА виконує такі функції:

1) здійснює оцінку боржників/контрагентів, які супроводжує підрозділ НПА, з метою визначення та впровадження інструментів врегулювання їх заборгованості;

2) розробляє та вносить на затвердження правління банку/комітету НПА плани/умови реструктуризації заборгованості боржників/контрагентів;

3) розробляє та вносить на затвердження правління банку/комітету НПА стандартизовані рішення щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів згідно з вимогами цього Положення;

4) бере участь у підготовці змін до укладених договорів/нових договорів згідно з планами/умовами реструктуризації заборгованості боржників/контрагентів;

5) здійснює контроль за виконанням боржниками/контрагентами умов реструктуризації/інших заходів врегулювання заборгованості;

6) забезпечує координацію роботи з питань врегулювання заборгованості між структурними підрозділами банку;

7) бере участь у розробленні внутрішньобанківських документів із питань управління проблемними активами;

8) бере участь у заходах, що впроваджуються в межах системи раннього реагування;

9) розробляє критерії відбору аутсорсерів, які залучаються банком до процесу управління проблемними активами, розробляє порядок оцінки ефективності та якості виконання умов договору аутсорсингу, встановлює вимоги до звітності аутсорсера щодо наданих послуг;

10) здійснює контроль за ефективністю та якістю виконання умов договору аутсорсингу аутсорсерами, які залучаються банком до процесу управління проблемними активами;

11) готує та надає звіти щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів, реалізації стратегії управління проблемними активами та виконання оперативного плану раді/правління банку/комітету НПА, підрозділу з управління ризиками не рідше одного разу на квартал;

12) розробляє вимоги для розроблення та впровадження інформаційних систем, необхідних для виконання функцій підрозділу НПА.

31. Підрозділ з управління ризиками з метою забезпечення ефективності процесу управління проблемними активами виконує функції, визначені Положенням № 64, щодо:

1) участі в розробленні стратегії управління проблемними активами та оперативного плану;

2) контролю за реалізацією стратегії управління проблемними активами, виконанням оперативного плану підрозділом НПА;

3) оцінки кредитного ризику та розрахунку резерву під очікувані кредитні збитки;

4) розроблення, впровадження та моніторингу системи раннього реагування;

5) підготовки висновків для прийняття управлінських рішень щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів.

32. Підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) з метою забезпечення ефективності процесу управління проблемними активами виконує функції, визначені Положенням № 64, щодо забезпечення організації контролю за відповідністю процесу управління проблемними активами законодавству України та внутрішньобанківським документам.

33. Підрозділ з управління ризиками та підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) для виконання своїх функцій під час управління проблемними активами повинні мати достатньо повноважень для раннього втручання в упровадження індивідуальних рішень щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів та управління стягнутим майном.

34. Підрозділ внутрішнього аудиту оцінює ефективність процесу управління проблемними активами банку.

Підрозділ внутрішнього аудиту здійснює перевірку дотримання підрозділами банку внутрішньобанківських документів із питань управління проблемними активами, а також вимог цього Положення відповідно до річного плану проведення аудиторських перевірок (аудиту).

Банк з урахуванням принципу адекватності забезпечує проведення таких перевірок із періодичністю та в обсязі, що відповідає рівню та обсягу проблемних активів банку.

Банк, у якого рівень проблемних активів є значним, забезпечує проведення таких перевірок не рідше одного разу на рік.

IV. Стратегія управління проблемними активами та оперативний план

35. Банк розробляє стратегію управління проблемними активами, реалізація якої забезпечуватиме:

- 1) скорочення рівня та обсягу непрацюючих активів;
- 2) скорочення рівня та обсягу стягнутого майна.

36. Банк визначає у стратегії управління проблемними активами цільові показники скорочення рівня та обсягу непрацюючих активів на валовій основі та за вирахуванням резервів.

Банк установлює у стратегії управління проблемними активами цільовий рівень для непрацюючих активів (за винятком активів, визнаних банком як непрацюючі станом на 01 січня першого року прогнозного періоду) у кожному році прогнозного періоду не вище ніж п'ять відсотків у цілому по банку, а також за кожним з основних портфелів його активів.

Банк, у якого рівень проблемних активів є незначним, розробляє стратегію управління проблемними активами, спрямовану на скорочення рівня та обсягу непрацюючих активів за кожним з основних його портфелів активів, в яких частка непрацюючих активів згідно з підпунктом 2 пункту 37 розділу IV цього Положення перевищує п'ять відсотків.

Банк, який не має портфелів активів із значним рівнем непрацюючих активів та не має значного рівня стягнутого майна, розробляє стратегію управління проблемними активами, спрямовану на недопущення зростання рівня та обсягу непрацюючих активів/стягнутого майна.

37. Банк з метою розроблення/перегляду стратегії управління проблемними активами, щороку станом на 01 січня поточного року за даними річної фінансової звітності банку, підтвердженої аудитором, визначає рівень проблемних активів банку та здійснює розрахунок:

1) показників, наведених у пункті 16 розділу II цього Положення;

2) частки непрацюючих активів у кожному з основних портфелів активів банку (за винятком активів, за якими PD та CCF дорівнює "0" згідно з вимогами Положення № 351).

38. Банк визначає в стратегії управління проблемними активами:

1) шляхи забезпечення досягнення цільових показників, зазначених у пункті 40 розділу IV цього Положення, у короткостроковому (до одного року) та середньостроковому (від одного до трьох років) прогностичному періоді з урахуванням оцінки операційного середовища, що впливає на спроможність банку досягати скорочення рівня та обсягу непрацюючих активів та стягнутого майна;

2) підходи, що забезпечують функціонування системи раннього реагування, яка спрямована на завчасне виявлення потенційно проблемних активів, упровадження своєчасних та дієвих коригуючих заходів для недопущення зростання в банку рівня та обсягу непрацюючих активів.

39. Банк під час оцінки операційного середовища здійснює аналіз:

1) достатності внутрішніх операційних можливостей банку, включаючи наявні та необхідні операційні ресурси, процеси та процедури управління проблемними активами, системи автоматизації процесів, достатність та кваліфікацію персоналу для ефективного управління проблемними активами, власний досвід застосування банком інструментарію врегулювання заборгованості в минулому;

2) зовнішніх факторів:

поточних та прогностичних макроекономічних показників у розрізі секторів економіки та їх прогнозованого впливу на якість основних портфелів активів банку через майбутні зміни в умовах діяльності боржників/контрагентів та здатності виконувати свої зобов'язання перед банком;

прогностичних очікувань зовнішніх зацікавлених сторін, експертного середовища (клієнтів, рейтингових агентств, інвесторів, аналітиків) щодо прийнятності з їх погляду рівня та обсягу непрацюючих активів, стягнутого

майна в банківському секторі України та/або в банку/банках зі співставними обсягами та характером діяльності;

можливості продажу стягнутого майна банку з урахуванням поточних та перспективних ринкових умов;

впливу податкового регулювання, судової практики та практики виконавчого провадження на процес управління проблемними активами.

Банк відстежує та враховує тенденції щодо рівня та обсягу непрацюючих активів по банківській системі України, що публікується Національним банком;

3) впливу реалізації стратегії управління проблемними активами на дотримання банком економічних нормативів та достатність внутрішнього капіталу банку в прогностичному періоді.

40. Банк визначає в стратегії управління проблемними активами цільові показники в такому розрізі:

1) за часовими горизонтами, а саме: короткострокові – до одного року, середньострокові – від одного до трьох років;

2) за основними портфелями активів банку, сформованими за такими характеристиками:

вид активу: кредитні операції, кошти на вимогу в інших банках, фінансова дебіторська заборгованість, боргові цінні папери;

операційний сегмент: відповідає визначеним банком операційним сегментам, які розкриваються ним у фінансовій звітності згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності;

банківський продукт: відповідає затвердженому банком переліку продуктів;

вид валюти: національна, іноземна.

Банк у межах визначених основних портфелів активів має право додатково визначати субпортфелі активів та встановлювати для них цільові показники;

3) за основними видами стягнутого майна, включаючи нерухоме майно, що належить до житлового фонду, нерухоме майно, що належить до нежитлового фонду (крім земельних ділянок), земельні ділянки, рухоме майно, товари в обороті або в переробці, об'єкти у формі цілісного майнового комплексу, устаткування, біологічні активи.

Банк під час складання стратегії управління проблемними активами враховує ймовірне тимчасове збільшення обсягів стягнутого майна та пов'язані з цим витрати на утримання і продаж такого майна.

Банк визначає в стратегії управління проблемними активами обґрунтовано реалістичний та водночас обмежений строк для продажу стягнутого майна;

4) за заходами врегулювання заборгованості боржників/контрагентів:

реструктуризація, включаючи окремо списання заборгованості і списання заборгованості у зв'язку з прощенням заборгованості;

процедура фінансової реструктуризації, включаючи окремо списання заборгованості і списання заборгованості у зв'язку з прощенням заборгованості;

позасудове та судове врегулювання заборгованості боржника/контрагента в такому розрізі: погашення заборгованості боржника/контрагента внаслідок застосування юридичних процедур, позасудові заходи врегулювання заборгованості, продаж/відступлення права вимоги за заборгованістю боржника/контрагента, прийняття на баланс банку майна боржника/контрагента, майнового поручителя в рахунок задоволення вимог банку, конвертація (переведення) частини або всієї суми заборгованості боржника/контрагента перед банком у капітал боржника/контрагента, списання заборгованості боржника/контрагента за рахунок сформованих резервів під очікувані кредитні збитки, включаючи списання у зв'язку з прощенням заборгованості.

Приклади показників, які можуть бути включені банком до стратегії управління проблемними активами, наведено в додатку 2 до цього Положення.

41. Банк забезпечує інтеграцію стратегії управління проблемними активами та системи управління ризиками банку. Банк забезпечує узгодженість показників стратегії управління проблемними активами із затвердженою банком декларацією схильності до ризиків.

42. Банк розробляє оперативний план, у якому визначає фінансові, організаційні і технологічні заходи, які банк планує впровадити для реалізації стратегії управління проблемними активами.

43. Оперативний план банку включає такі складові:

1) ключові показники ефективності управління проблемними активами банку, які вимірюють ефективність дій банку щодо досягнення цільових показників стратегії управління проблемними активами;

2) заходи щодо управління непрацюючими активами в розрізі основних портфелів активів банку;

3) заходи щодо продажу стягнутого майна в розрізі видів майна;

4) перелік та зміст управлінської звітності щодо управління проблемними активами, порядок та періодичність/терміни складання і надання, отримувачів цієї звітності;

5) зміни в організаційній структурі (за потреби) та/або у внутрішніх процесах банку для забезпечення ефективності процесу управління проблемними активами;

6) фінансове забезпечення процесу управління проблемними активами, включаючи витрати на інформаційно-технологічну модернізацію та/або підтримку, залучення зовнішніх компаній для управління проблемними активами, оплату праці та мотиваційні програми (у разі впровадження) для персоналу, залученого до процесу управління проблемними активами з відповідним урахуванням таких витрат у бюджеті банку;

7) внутрішні та зовнішні комунікаційні заходи щодо управління проблемними активами (продаж банком портфеля непрацюючих активів, стягнутого майна, передачі стягнення заборгованості боржників/контрагентів на аутсорсинг).

Банк має право включати до оперативного плану підготовчі заходи для реалізації стратегічних цілей у середньостроковій перспективі, яких неможливо досягти в поточних ринкових умовах. Такими заходами може передбачатися підвищення якості та структурованості даних щодо проблемних активів банку для підготовки до майбутнього продажу активів у разі зміни ринкових умов та зростання попиту на такі активи з боку інвесторів.

44. Банк визначає та впроваджує систему ключових показників ефективності управління проблемними активами (далі – КПЕ), до якої належать:

1) КПЕ банку, передбачені в оперативному плані, у розрізі етапів життєвого циклу проблемного активу та з розподілом за основними портфелями непрацюючих активів/видами стягнутого майна.

Банк каскадує загальні КПЕ банку до рівня підрозділів та працівників, задіяних у процесі управління проблемними активами;

2) показники підрозділів банку, задіяних у процесі управління проблемними активами, включаючи підрозділ НПА;

3) індивідуальні показники для працівників підрозділів банку, задіяних у процесі управління проблемними активами.

Банк розробляє систему КПЕ з урахуванням прикладів КПЕ, наведених у додатку 3 до цього Положення. Банк має право на підставі судження довести незастосовність для банку окремих із цих КПЕ та визначити інші КПЕ.

45. Банк, у якого рівень проблемних активів незначний, має право впроваджувати спрощену систему КПЕ, яка забезпечує оцінку ефективності процесу управління проблемними активами на рівні банку в цілому та підрозділів, задіяних у процесі управління проблемними активами.

46. Банк упроваджує:

1) заходи, спрямовані на реалізацію стратегії управління проблемними активами та виконання оперативного плану;

2) порядок контролю та звітування щодо реалізації стратегії управління проблемними активами і виконання оперативного плану.

V. Процес управління проблемними активами

47. Банк упроваджує процес управління проблемними активами, який охоплює всі етапи життєвого циклу проблемного активу, включаючи:

1) перший етап – раннє виявлення боржників/контрагентів з ознаками потенційної проблемності та боржників/контрагентів, що не мають наміру співпрацювати з банком щодо повернення заборгованості;

2) другий етап – реструктуризація/процедура фінансової реструктуризації заборгованості боржника/контрагента (далі – реструктуризація);

3) третій етап – ужиття заходів, спрямованих на припинення відносин із боржником/контрагентом, із застосуванням інструментів позасудового та/або судового повернення заборгованості;

4) четвертий етап – управління стягнутим майном.

48. Банк під час першого етапу:

1) виявляє боржників/контрагентів з ознаками потенційної проблемності, які мають прострочення погашення боргу до 90 календарних днів/без прострочення погашення боргу, а також боржників/контрагентів, які не мають наміру співпрацювати з банком щодо повернення заборгованості;

2) взаємодіє з боржником/контрагентом щодо погашення простроченої заборгованості, з'ясовує причини виникнення ознак потенційної проблемності/прострочення погашення боргу, з'ясовує дії боржника/контрагента, спрямовані на повернення до графіка погашення заборгованості згідно з умовами договору;

3) збирає додаткову інформацію, необхідну для оцінки боржника/контрагента (оцінки фінансового стану, платоспроможності з урахуванням сукупного боргового навантаження, повноти і якості кредитної справи, статусу забезпечення, ринкового середовища, що впливає або може мати вплив на подальшу діяльність та фінансовий стан боржника/контрагента), а також визначає та застосовує найприйнятніші заходи щодо зниження кредитного ризику для банку;

4) формує судження щодо доцільності застосування до боржника/контрагента з виявленими ознаками потенційної проблемності інструментів короткострокової реструктуризації, які не призводять до змін/суттєвих негативних змін у ЧТВ;

5) у разі прийняття рішення про застосування до боржника/контрагента інструментів короткострокової реструктуризації та відповідно до визначених банком критеріїв короткострокової реструктуризації пропонує та погоджує з боржником/контрагентом умови реструктуризації його заборгованості на основі індивідуальних або стандартизованих рішень, затверджує умови реструктуризації, вносить зміни до укладених договорів згідно з умовами реструктуризації заборгованості боржника/контрагента;

6) здійснює моніторинг виконання заходів щодо зниження кредитного ризику та/або виконання боржником/контрагентом умов реструктуризації.

49. Банк під час другого етапу:

1) розробляє найефективніші варіанти реструктуризації заборгованості боржника/контрагента, що ґрунтуються на комплексному та об'єктивному аналізі всієї інформації щодо:

фінансового стану боржника/контрагента, його платоспроможності з урахуванням зобов'язань боржника/контрагента перед іншими кредиторами;

готовності боржника/контрагента співпрацювати з банком та виконувати умови реструктуризації заборгованості;

2) визначає у співпраці з боржником/контрагентом найприйнятніший варіант реструктуризації його заборгованості на основі індивідуальних або стандартизованих рішень, затверджує план/умови реструктуризації, вносить зміни до укладених договорів/укладає нові договори згідно з планом/умовами реструктуризації заборгованості боржника/контрагента;

3) здійснює моніторинг виконання боржником/контрагентом плану/заходів реструктуризації.

Банк у разі прийняття рішення щодо недоцільності реструктуризації заборгованості боржника/контрагента має право, пропустивши другий етап, одразу перейти до третього етапу.

50. Банк під час третього етапу визначає та запроваджує судові та/або позасудові інструменти врегулювання заборгованості боржника/контрагента, спрямовані на повернення банку максимальної суми заборгованості у найкоротші можливі строки.

51. Банк під час четвертого етапу:

1) упроваджує заходи, спрямовані на ефективне управління стягнутим майном та підготовку до його продажу;

2) розробляє та затверджує план продажу стягнутого майна;

3) продає стягнуте майно відповідно до умов затвердженого плану продажу.

52. Банк з урахуванням рівня, обсягу та структури проблемних активів банку, динаміки їхніх змін визначає рівень деталізації заходів у межах кожного з етапів життєвого циклу проблемного активу.

53. Банк з метою належного врахування особливостей кожного етапу життєвого циклу проблемного активу розподіляє боржників/контрагентів на управлінські категорії (далі – категорії), які відповідають таким вимогам:

1) кожному з етапів життєвого циклу проблемного активу (за винятком четвертого етапу) відповідає щонайменше одна окрема категорія;

2) банк розробив та впровадив кількісні та якісні критерії, що забезпечують своєчасне віднесення боржників/контрагентів до відповідної категорії, а також їх переведення між такими категоріями.

Банк розробляє та впроваджує заходи з управління проблемними активами, якими враховано специфіку кожної категорії боржників/контрагентів.

Банк визначає підрозділ, який несе відповідальність за впровадження заходів щодо зниження кредитного ризику/врегулювання заборгованості боржників/контрагентів, що належать до відповідної категорії.

54. Банк з метою управління проблемними активами шляхом застосування стандартизованих рішень здійснює сегментацію боржників/контрагентів та визначає однорідні групи потенційно проблемних та непрацюючих активів у межах визначених категорій.

55. Банк здійснює сегментацію боржників/контрагентів, обираючи прийнятні критерії сегментації з такого переліку:

1) вид боржника/контрагента (юридична особа – підприємство/організація, банк, фізична особа – суб'єкт господарювання, фізична особа, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, житлово-будівельний кооператив);

2) результати оцінки фінансової та операційної життєздатності боржника/контрагента – юридичної особи, оцінка фінансової життєздатності боржника/контрагента – фізичної особи;

3) вид економічної діяльності боржника/контрагента (для юридичної особи);

4) вид продукту;

5) цільове призначення кредиту;

6) сума боргу, включаючи прострочений борг боржника/контрагента;

7) кількість календарних днів прострочення погашення боргу;

8) розмір кредитного ризику за активом;

9) валюта боргу;

10) юридичні дії, вжиті з метою повернення заборгованості/статус судових процесів;

11) якість проведеної реструктуризації боргу боржника/контрагента;

12) рівень співпраці боржника/контрагента з банком;

13) вид, наявність, ліквідність, вартість забезпечення/застави;

14) рівень покриття боргу заставою.

Банк має право визначати додаткові критерії сегментації боржників/контрагентів.

56. Банк під час управління проблемними активами має право ухвалювати та застосовувати стандартизовані рішення щодо активів, за якими загальна сума боргу боржника/контрагента за цими активами не перевищує розміру індивідуальних вимог, установленого для відповідної групи фінансових активів згідно з вимогами розділу XI Положення № 351 (далі – стандартизовані рішення).

Банк установлює порядок перегляду стандартизованих рішень з управління проблемними активами, включаючи визначення не рідше одного разу на рік доцільності/недоцільності внесення до них змін.

57. Банк, керуючись принципом економічної доцільності, з урахуванням обсягів та структури проблемних активів, навантаження, кваліфікації

працівників підрозділів банку, задіяних у процесі управління проблемними активами, має право прийняти рішення про передачу окремих процедур з управління проблемними активами на аутсорсинг.

Банк, який передав окрему процедуру з управління проблемними активами на аутсорсинг, залишається відповідальним за належне виконання аутсорсером переданої на аутсорсинг процедури згідно з вимогами цього Положення.

58. Банк передає окремі процедури з управління проблемними активами на аутсорсинг із дотриманням вимог глави 47 розділу VI Положення № 64 та за одночасного виконання таких умов:

1) банк визначив у внутрішньобанківських документах:

критерії прийнятності аутсорсера, включаючи вимоги щодо досвіду практичної діяльності у відповідній сфері, відсутність фактів, які свідчать про негативну ділову репутацію аутсорсера;

процедуру відбору аутсорсера, включаючи оцінку його спроможності забезпечити ефективно та у повному обсязі виконання умов договору аутсорсингу;

порядок контролю за діловою репутацією аутсорсера;

порядок оцінки ефективності та якості надання аутсорсером послуг;

порядок регулярного моніторингу та контролю банком за виконанням аутсорсером умов договору, включаючи порядок отримання від аутсорсера регулярної звітності;

порядок дій банку на випадок розірвання договору з аутсорсером, виконання яких забезпечить безперервність та ефективність процесу управління проблемними активами банку;

процедуру контролю за достовірністю інформації про боржників/контрагентів, що передається аутсорсеру, та дотриманням норм законодавства, нормативно-правових актів щодо захисту персональних даних та інформації, яка становить банківську таємницю;

2) банк визначив у договорі з аутсорсером:

кількісні показники результативності та винагороду аутсорсера, які одночасно враховують ефективність та якість надання послуг;

право банку в односторонньому порядку достроково розірвати договір аутсорсингу, включаючи випадки порушення аутсорсером умов договору;

формат і періодичність (щонайменше щоквартально) надання аутсорсером звітів банку щодо виконання умов договору;

3) банк визначив структурний підрозділ/відповідальних осіб (особу), який/які здійснюватиме/здійснюватимуть контроль за виконанням аутсорсером умов договору;

4) банк забезпечив достатню кількість та відповідну кваліфікацію працівників, які здійснюють контроль за виконанням аутсорсером умов договору.

59. Банк запроваджує інформаційні системи, які забезпечують ефективний процес управління проблемними активами на всіх етапах життєвого циклу проблемного активу.

60. Банк забезпечує таку функціональність інформаційної системи/інформаційних систем банку щодо управління проблемними активами:

1) накопичення, систематизацію, зберігання поточних та історичних даних у розрізі кожного проблемного активу та/або групи проблемних активів, включаючи:

дані щодо поточної заборгованості, забезпечення, платежів боржника/контрагента в рахунок погашення заборгованості;

дані щодо компонентів кредитного ризику згідно з вимогами Положення № 351, класу, категорії боржника/контрагента;

інформацію/документи щодо прийнятих рішень та застосованих інструментів врегулювання заборгованості боржника/контрагента.

Банк зберігає в інформаційних системах безперервні дані щодо погашених, проданих, списаних непрацюючих активів щонайменше протягом п'яти років із дати припинення їх визнання на балансі;

2) автоматизацію супроводження процесу управління проблемними активами відповідно до вимог цього Положення, включаючи:

інформаційно-технологічні рішення для автоматизованого управління у розрізі окремих портфелів проблемних активів (дистанційні канали та засоби стягнення простроченої заборгованості), за винятком випадку передачі банком такого процесу на аутсорсинг;

сегментацію боржників/контрагентів банку для потреб управління проблемними активами;

контроль коректності присвоєння боржникам/контрагентам категорії в системі (системах) банку;

підтримку автоматичного розрахунку кількісних індикаторів раннього попередження, які базуються на внутрішніх даних банку;

підтримку автоматичного контролю строку перебування боржників/контрагентів у списку спостереження;

підтримку прийняття рішень щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів, включаючи розрахунок ЧТВ у розрізі варіантів реструктуризації;

3) можливість формування звітів зі встановленою періодичністю за:

цільовими показниками стратегії управління проблемними активами банку;

КПЕ в розрізі основних портфелів непрацюючих активів, етапів життєвого циклу проблемного активу, підрозділів, працівників;

показниками якості та ефективності виконання процедур з управління проблемними активами, переданих банком на аутсорсинг;

категоріями боржників/контрагентів;

4) можливість модифікації налаштувань інформаційних систем для забезпечення внесення оперативних змін до структури звітів відповідно до управлінських потреб банку та в разі отримання запитів щодо надання даних/інформації щодо управління проблемними активами від Національного банку.

Банк самостійно визначає необхідну архітектуру та дизайн інформаційної системи/інформаційних систем банку щодо управління проблемними активами.

61. Банк, у якого рівень проблемних активів є значним, ухвалює рішення щодо доцільності впровадження мотиваційних програм для працівників, задіяних у процесі управління проблемними активами, включаючи працівників підрозділу НПА.

Мотиваційні програми спрямовані на збалансування короткострокових та середньострокових цілей, визначених стратегією управління проблемними активами, та включають якісні й кількісні показники ефективності роботи працівників.

62. Банк визначає кількісні показники, що відображають результативність врегулювання заборгованості, які можуть включати:

1) суму та відсоток стягнення заборгованості;

2) кількість кредитів із повним погашенням простроченої заборгованості;

3) відсоток кредитів, за якими погашено прострочену заборгованість після отримання нагадувань від банку;

4) кількість реструктуризованих кредитів, включаючи кредити, за якими після реструктуризації немає фактів прострочення сплати боргу.

63. Банк визначає якісні показники, що відображають ефективність виконання працівниками своїх завдань, які можуть ураховувати якість та успішність ведення переговорів, проактивність, своєчасність та якість підготовки документів і пропозицій.

64. Програмами мотивації працівників підрозділу НПА можуть ураховуватися показники тривалості процесу врегулювання заборгованості (тривалості виконання працівником окремих заходів, наявних фактів та причин затримки у їх виконанні) з урахуванням особливостей врегулювання заборгованості за окремими активами.

VI. Система раннього реагування

65. Банк запроваджує систему раннього реагування, яка включає:

1) ідентифікацію боржників/контрагентів з ознаками потенційної проблемності та боржників/контрагентів, які не мають наміру співпрацювати з банком щодо повернення заборгованості;

2) віднесення боржника/контрагента до відповідного сегмента, визначення та запровадження відповідних заходів з метою недопущення зростання обсягів простроченої заборгованості боржника/контрагента перед банком, уключаючи застосування до боржника/контрагента інструментів врегулювання заборгованості;

3) моніторинг виконання та аналіз ефективності запроваджених банком заходів.

66. Банк забезпечує впровадження системи раннього реагування в діяльність підрозділів, що здійснюють активні банківські операції, та її інтеграцію із системою управління ризиками банку.

67. Банк розробляє комплексну систему індикаторів раннього попередження (далі – ІРП), спрямовану на завчасне виявлення у фінансовому стані, діяльності/поведінці боржників/контрагентів ознак потенційної проблемності та дій, що свідчать/можуть свідчити про наміри уникнути виконання зобов'язань перед банком.

68. Банк визначає кількісні та якісні ІРП в розрізі боржників/контрагентів – юридичних та фізичних осіб, які характеризують:

1) фінансову та операційну діяльність боржника/контрагента – юридичної особи, фінансовий стан боржника/контрагента – фізичної особи, уключаючи інформацію щодо обставин, які найближчим часом можуть призвести до виникнення у боржника/контрагента труднощів з обслуговуванням заборгованості;

2) забезпечення/заставу за кредитними операціями;

3) поведінкові характеристики боржника/контрагента, включаючи наявну негативну інформацію про боржника/контрагента, отриману із зовнішніх джерел з урахуванням даних щодо кредитної історії боржника/контрагента;

4) зміни в економічному середовищі, включаючи зміни в окремих секторах економіки, сегментах ринку, в яких боржники/контрагенти банку здійснюють діяльність, та/або зміни в яких можуть мати суттєвий вплив на діяльність боржників/контрагентів.

69. Банк забезпечує автоматичний розрахунок кількісних ІРП, які базуються на внутрішніх даних банку щонайменше щодо класу та кількості днів прострочення боржником/контрагентом погашення боргу.

Банк розраховує та контролює значення ІРП, які ґрунтуються на даних та інформації про боржника/контрагента, що отримується із зовнішніх джерел, з урахуванням об'єктивних обмежень щодо доступу банку до зовнішньої інформації з урахуванням вимог законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку.

70. Банк визначає перелік ІРП з урахуванням прикладів, наведених у додатку 4 до цього Положення, з дотриманням щонайменше таких критеріїв:

1) кількість днів прострочення погашення боргу перед банком боржника/контрагента становить більше 30 календарних днів (крім боржника/контрагента – пов'язаної з банком особи);

2) боржник/контрагент, що є пов'язаною з банком особою, допустив прострочення погашення боргу перед банком або порушив інші умови договору з банком;

3) клас боржника/контрагента 9 (для боржників – юридичних осіб, крім банків, бюджетних установ та юридичних осіб – боржників за кредитом під інвестиційний проект)/4 (для інших боржників/контрагентів);

4) щодо боржника/контрагента наявні ознаки високого кредитного ризику згідно з розділом XVII Положення № 351;

5) за інформацією з Кредитного реєстру:

клас боржника/контрагента в іншому банку 10 (для боржників – юридичних осіб, крім банків, бюджетних установ та юридичних осіб – боржників за кредитом під інвестиційний проект)/5 (для інших боржників/контрагентів, крім банків);

6) заборгованість боржника/контрагента за фінансовим активом віднесена банком до другої стадії зменшення корисності згідно з вимогами нормативно-правових актів Національного банку з бухгалтерського обліку;

7) щодо боржника/контрагента наявні ознаки дефолту, визначені в пункті 166 розділу XVIII Положення № 351, за якими банк на підставі судження довів відсутність дефолту боржника/контрагента;

8) щодо боржника/контрагента наявні ознаки дефолту, визначені в підпунктах 1, 8, 17, 19, 20, 21 пункту 165 та підпункті 10 пункту 166 розділу XVIII Положення № 351, якщо банк на підставі судження довів, що немає необхідності у врегулюванні заборгованості боржника/контрагента підрозділом НПА;

9) реструктуризовані активи, за якими відсутні події дефолту/припинено визнання дефолту боржника/контрагента згідно з вимогами Положення № 351.

Банк під час визначення переліку ІРП має право на підставі судження довести незастосовність для банку окремих ІРП, наведених у додатку 4 до цього Положення, та визначити інші ІРП.

Банк не рідше одного разу на рік переглядає визначені ІРП для отримання обґрунтованої впевненості, що ІРП забезпечують своєчасне виявлення потенційно проблемних боржників/контрагентів.

71. Банк на підставі ІРП формує список спостереження та включає до цього списку боржників/контрагентів з ідентифікованими ознаками потенційної проблемності.

Підрозділи, що здійснюють активні банківські операції, несуть відповідальність за роботу і взаємодію з боржниками/контрагентами, включеними до списку спостереження.

72. Банк не включає боржників/контрагентів, визнаних такими, що не співпрацюють із банком, до списку спостереження та забезпечує врегулювання їх заборгованості підрозділом НПА.

Банк під час визначення боржника/контрагента таким, що не співпрацює з банком, ураховує такі ознаки:

1) фіктивне банкрутство боржника/контрагента;

2) боржник/контрагент не надає банку відповіді в усній або письмовій формі на пропозиції банку стосовно проведення зустрічі або на запит щодо надання іншої інформації про свою діяльність;

3) боржник/контрагент перешкоджає банку в доступі до огляду заставленого майна;

4) боржник/контрагент свідомо не повідомляє та/або приховує від банку інформацію про зміну контактних даних та/або адреси фактичного проживання фізичної особи/фактичного місцезнаходження юридичної особи;

5) дії боржника/контрагента стосовно банку мають ознаки шахрайських;

6) боржник/контрагент не обслуговує борг за своїми зобов'язаннями, попри здатність частково погашати прострочений борг, та вимагає від банку прощення частини боргу та/або проведення реструктуризації на вигідних для себе умовах;

7) боржник/контрагент не йде на конструктивну співпрацю з банком, відхиляє всі пропозиції банку щодо реструктуризації заборгованості, які включають альтернативні варіанти врегулювання заборгованості.

73. Банк з урахуванням вимог цього Положення розробляє та впроваджує порядок управління списком спостереження, який щонайменше визначає:

1) умови та прийнятний строк перебування боржників/контрагентів у списку спостереження;

2) умови виключення боржників/контрагентів зі списку спостереження.

74. Банк забезпечує щомісячний розрахунок кількісних ІРП, контроль та оповіщення відповідальних працівників банку щодо перевищення граничних значень ІРП в інформаційних системах банку.

75. Банк щодо включеного до списку спостереження боржника/контрагента, який входить до групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, аналізує вплив його потенційної проблемності на фінансовий стан інших учасників групи.

Банк приймає рішення щодо включення/не включення до списку спостереження окремих або всіх учасників такої групи, виходячи з аналізу економічної та організаційної взаємозалежності між членами такої групи.

Банк уключає до списку спостереження всіх членів групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, якщо боржник/контрагент, який входить до такої групи, супроводжується підрозділом НПА.

76. Банк, ґрунтуючись на судженні, розробляє план заходів із моніторингу та зниження рівня кредитного ризику (далі – план заходів) щодо боржників/контрагентів, уключених до списку спостереження.

Банк під час розробки плану заходів має право використовувати стандартизовані рішення, уключаючи інформаційно-технічні засоби, що

забезпечують автоматичну реалізацію превентивних заходів (розсилання смс-повідомлень, голосові повідомлення, дзвінки боржнику/контрагенту щодо простроченої заборгованості). Банк забезпечує постійний аналіз ефективності використання інформаційно-технічних засобів із метою їх своєчасного вдосконалення.

Банк установлює обґрунтовані строки виконання заходів, передбачених планом, та визначає осіб, відповідальних за їх виконання.

Банк розробляє план заходів з урахуванням усіх активних операцій щодо боржника/контрагента, включеного до списку спостереження.

77. Банк розробляє та затверджує план заходів (за винятком стандартизованих рішень), який може включати всі або окремі заходи з такого переліку:

1) зміна періодичності проведення перегляду кредиту/кредитів (credit review) боржника на квартальну (для фізичних осіб) та піврічну (для юридичних осіб), аналіз останньої фінансової звітності боржника, визначення класу боржника;

2) визначення правової позиції банку щодо можливості стягнення заборгованості боржника/контрагента: збір необхідних документів залежно від характеру ІРП, перевірка юридичної сили кредитного договору, договорів застави, поруки, оцінка правових підстав для перегляду умов співпраці з боржником/контрагентом, перевірка чинності договорів страхування життя та відповідальності боржника, за якими вигодонабувачем є банк;

3) аналіз стану забезпечення/застави за кредитом/кредитами боржника: перевірка наявності і стану забезпечення, проведення позачергової переоцінки вартості застави та аналіз ринкових умов щодо можливості реалізації такої застави, перевірка чинності договорів страхування боржником застави;

4) перегляд умов співпраці з боржником/контрагентом (за наявності юридичних підстав), які застосовуються залежно від індивідуальної ситуації боржника/контрагента: заборона на додаткове кредитування боржника, виключення боржника з комерційних програм банку щодо продажу банківських продуктів, закриття невикористаних лімітів за відкритими кредитними лініями/закриття лімітів овердрафту, перегляд структури заборгованості (умов та графіка погашення, строків кредитування), вимога щодо надання боржником додаткового забезпечення/застави за кредитом.

78. Банк не рідше одного разу на місяць здійснює моніторинг строків виконання заходів, передбачених планом, та настання строку перебування боржників/контрагентів у списку спостереження, визначених у пункті 86 розділу VI цього Положення.

79. Банк не рідше одного разу на три місяці аналізує виконання плану заходів, уключаючи:

1) контроль повноти виконання плану (перевірка відповідності вжитих заходів затвердженим);

2) аналіз ефективності застосованих заходів, аналіз причин відхилень від запланованих заходів;

3) контроль якості даних (перевірка коректності присвоєння боржнику/контрагенту відповідної категорії з можливістю оперативного виправлення помилок, перевірка та наявність підстав зміни категорії боржника/контрагента);

4) вжиття адекватних дій у разі відхилень від виконання заходів, унесення змін до заходів/подовження строків виконання заходів, ескалація результатів для прийняття управлінських рішень.

80. Банк формує судження щодо доцільності застосування до боржників/контрагентів у списку спостереження інструментів короткострокової реструктуризації.

Банк визначає критерії та інструментарій короткострокової реструктуризації з урахуванням прикладів інструментів, особливостей та обмежень щодо їх застосування, наведених у додатку 5 до цього Положення. Банк має право на підставі судження довести незастосовність для банку таких інструментів реструктуризації та визначити інші інструменти.

81. Банк застосовує інструменти короткострокової реструктуризації за наявності обґрунтованого судження, що:

1) фінансові труднощі боржника/контрагента є тимчасовими та можуть бути подолані у строк до 365 календарних днів;

2) джерела доходу боржника/контрагента або спроможність боржника/контрагента генерувати грошові потоки будуть відновлені у короткостроковій перспективі;

3) обрані банком інструменти короткострокової реструктуризації сприятимуть уникненню подальшого погіршення спроможності боржника/контрагента виконувати у повному обсязі зобов'язання перед банком.

82. Банк має право прийняти рішення щодо застосування до боржників/контрагентів, уключених до списку спостереження (за винятком

пов'язаних із банком осіб) стандартизованих рішень шляхом запровадження стандартизованих програм короткострокової реструктуризації.

Банк затверджує умови та порядок застосування стандартизованих програм короткострокової реструктуризації у внутрішньобанківських документах.

Банк визначає підрозділи/відповідальних осіб, яким делегуються повноваження з питань прийняття рішень щодо застосування стандартизованих програм короткострокової реструктуризації.

Банк застосовує стандартизовану програму короткострокової реструктуризації до боржників/контрагентів, які відповідають визначеним у ній критеріям.

83. Банк ухвалює рішення щодо реструктуризації заборгованості боржника/контрагента та вносить зміни до укладених із ним договорів згідно з умовами реструктуризації.

84. Банк не рідше одного разу на три місяці здійснює контроль виконання плану заходів щодо зниження кредитного ризику/виконання боржником/контрагентом умов реструктуризації.

Банк за результатами виконання плану заходів/умов реструктуризації приймає стосовно боржника/контрагента, щодо якого не минув строк перебування боржника/контрагента у списку спостереження, визначений у пункті 86 розділу VI цього Положення, одне з таких рішень:

1) залишити боржника/контрагента у списку спостереження та здійснювати за ним подальший моніторинг;

2) переглянути умови реструктуризації заборгованості боржника/контрагента з урахуванням вимог пункту 81 розділу VI цього Положення;

3) виключити боржника/контрагента зі списку спостереження для подальшого врегулювання його заборгованості підрозділом НПА.

85. Підрозділ НПА здійснює подальше супроводження боржника/контрагента за умови настання хоча б однієї з таких подій:

1) банк визнав настання хоча б однієї з подій дефолту боржника/контрагента, визначених у Положенні № 351 (з урахуванням застосованого банком судження щодо відсутності необхідності вжиття підрозділом НПА заходів врегулювання заборгованості такого боржника/контрагента за наявності ознак події дефолту, визначених у підпунктах 1, 8, 17, 19, 20, 21 пункту 165 та підпункті 10 пункту 166 розділу XVIII Положення № 351);

2) банк визнав боржника/контрагента таким, що не співпрацює з банком;

3) банк визнав настання іншої, ніж визначені в підпункті 1 пункту 85 розділу VI цього Положення, події дефолту боржника/контрагента згідно з внутрішньобанківськими документами з урахуванням впливу групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, до якої належить боржник/контрагент.

86. Строк перебування боржника/контрагента у списку спостереження не має перевищувати:

1) для боржника/контрагента – юридичної особи: 365 календарних днів, для пов'язаної з банком особи – 270 календарних днів;

2) для боржника/контрагента – фізичної особи: 180 календарних днів, для пов'язаної з банком особи – 90 календарних днів.

Правління банку або інший колегіальний орган банку, який має право ухвалювати кредитні рішення, у виняткових випадках на підставі висновку підрозділу з управління ризиками має право ухвалювати обґрунтоване рішення щодо подовження строку перебування боржника/контрагента (крім пов'язаної з банком особи) у списку спостереження.

87. Банк після закінчення строку, передбаченого у пункті 86 розділу VI цього Положення, приймає рішення щодо виключення боржника/контрагента зі списку спостереження з подальшим його супроводженням:

1) підрозділом НПА для врегулювання заборгованості боржника/контрагента;

2) підрозділом, який здійснює активні банківські операції, якщо у боржника/контрагента немає інших ознак потенційної проблемності.

Банк приймає рішення щодо виключення боржника/контрагента зі списку спостереження, якщо є відповідний висновок підрозділу з управління ризиками або шляхом прийняття автоматичних рішень, розроблених підрозділом із управління ризиками.

88. Банк накопичує в інформаційній системі/інформаційних системах банку інформацію щодо підстав для ідентифікації боржника/контрагента як потенційно проблемного, вжитих заходів та ухвалених рішень щодо боржника/контрагента під час його перебування в списку спостереження.

Банк забезпечує зберігання такої інформації не менше п'яти років після дати виключення боржника/контрагента зі списку спостереження.

VII. Визначення заходів врегулювання заборгованості

89. Підрозділ НПА здійснює подальше супроводження:

1) боржників/контрагентів із фінансовими труднощами, які не вдалося вирішити на етапі раннього реагування;

2) боржників/контрагентів, визнаних такими, що не співпрацюють із банком;

3) боржників/контрагентів, щодо яких банк у виняткових випадках має право прийняти рішення про доцільність вжиття інструментів врегулювання їх заборгованості без попереднього включення таких боржників/контрагентів у список спостереження.

Банк встановлює перелік таких винятків у внутрішньобанківських документах.

90. Банк приймає обґрунтоване рішення щодо вибору та застосування прийнятних інструментів врегулювання заборгованості шляхом проведення реструктуризації або вжиття заходів, спрямованих на припинення відносин із боржником/контрагентом, із застосуванням інструментів позасудового або судового повернення заборгованості.

91. Банк для вибору прийнятних інструментів врегулювання заборгованості боржника/контрагента послідовно здійснює такі заходи з оцінки боржника/контрагента:

1) збір та перевірку документації та іншої суттєвої інформації щодо боржника/контрагента, аналіз правової позиції банку;

2) аналіз поточного стану зобов'язань боржника/контрагента, включаючи аналіз зобов'язань інших учасників групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, до якої належить боржник/контрагент;

3) аналіз фінансового стану боржника/контрагента, включаючи попередню оцінку фінансової життєздатності боржника/контрагента;

4) аналіз перспективної фінансової та операційної життєздатності боржника/контрагента (для юридичної особи), включаючи прогноз впливу на боржника/контрагента основних операційних та фінансових показників діяльності інших учасників групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, до якої належить боржник/контрагент;

5) порівняльний аналіз доцільних інструментів врегулювання заборгованості боржника/контрагента.

Банк має право не здійснювати заходів, передбачених у підпунктах 1–5 пункту 91 розділу VII цього Положення, щодо боржників/контрагентів, які визнані такими, що не співпрацюють із банком, та боржників/контрагентів, щодо яких банком застосовані інструменти врегулювання заборгованості в межах стандартизованих рішень.

Банк під час запровадження будь-якого заходу з переліку, визначеного у підпунктах 1–5 пункту 91 розділу VII цього Положення, має право сформулювати судження та ухвалити обґрунтоване рішення щодо недоцільності продовження відносин із боржником/контрагентом та необхідності запровадження інструментів позасудового та/або судового повернення заборгованості.

92. Банк здійснює аналіз власної правової позиції щодо наявності підстав повернення заборгованості боржника/контрагента, у тому числі шляхом:

1) перевірки інформації в загальнодоступних державних реєстрах щодо будь-яких змін у статусі предметів іпотеки/застави, наданих банку, включаючи наступні іпотеки/застави, зміну власника, звернення стягнення;

2) аналізу документів кредитної справи та іншої документації щодо боржника/документації щодо контрагента стосовно їх відповідності законодавству України;

3) перевірки дотримання боржником/контрагентом, поручителем/майновим поручителем боржника вимог законодавства під час укладання з банком договорів та додаткових угод до них;

4) оцінки правових підстав для звернення стягнення на забезпечення/заставу.

93. Банк проводить аналіз поточного стану зобов'язань боржника/контрагента, у тому числі шляхом:

1) аналізу зобов'язань боржника/контрагента (сума, кількість календарних днів прострочення погашення боргу, наявність та стан обслуговування кредитів у інших банках з урахуванням даних із Кредитного реєстру Національного банку);

2) аналізу стану забезпечення за кредитом/кредитами боржника (перевіряє наявність та стан майна, що надано банком у забезпечення, проводить позачергову переоцінку вартості застави та аналіз ринкових умов щодо можливості реалізації такої застави, перевіряє чинність договорів страхування заставленого майна);

3) аналізу зобов'язань інших учасників групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, до якої належить боржник/контрагент.

94. Банк здійснює позачергову переоцінку вартості забезпечення, якщо така оцінка здійснена раніше ніж за шість місяців до дати приймання підрозділом НПА документів кредитної справи боржника та іншої документації щодо застави.

Банк здійснює перевірку наявності та стану заставленого майна за непрацюючим активом (кредитом). Банк у разі неможливості доступу до майна, що підлягає перевірці, проводить зовнішній огляд майна та складає акт із фіксацією факту неможливості доступу до майна.

Банк ураховує принципи прийнятності забезпечення, визначені у Положенні № 351, під час розроблення та визначення оптимальних варіантів врегулювання заборгованості боржника за рахунок реалізації/звернення стягнення на заставлене майно.

95. Банк використовує консервативні припущення щодо ринкової вартості майна, дисконту до ринкової ціни, юридичних витрат та витрат на продаж, періоду реалізації майна під час порівняльного аналізу можливих інструментів врегулювання заборгованості боржника.

Банк із метою визначення дисконтів під час оцінки відповідного виду майна щорічно здійснює порівняння цін продажу майна з вартістю майна, що міститься в останньому звіті про оцінку такого майна перед його продажем.

96. Банк аналізує вплив поточного стану боржника/контрагента на фінансовий стан інших учасників групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, до якої належить боржник/контрагент.

Банк відповідно до аналізу економічної та організаційної взаємозалежності між членами групи юридичних осіб під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, визначає доцільність застосування інструментів врегулювання заборгованості до окремих або всіх учасників такої групи – боржників/контрагентів банку.

97. Банк аналізує інформацію щодо наявності у боржника/контрагента інших кредиторів та визначає доцільність проведення переговорів із такими кредиторами для вироблення комплексного рішення для врегулювання заборгованості боржника/контрагента, включаючи застосування процедури фінансової реструктуризації відповідно до вимог Закону України "Про фінансову реструктуризацію".

98. Банк під час збору інформації та даних, здійсненні аналізу правової позиції, поточного стану зобов'язань боржника/контрагента має право прийняти

рішення щодо невиконання окремих заходів, передбачених у пунктах 92 та 93 розділу VII цього Положення, якщо такі заходи були виконані на етапі раннього виявлення потенційно проблемних активів та забезпечують обґрунтовані висновки на підставі актуальної інформації щодо зобов'язань боржника/контрагента.

99. Банк здійснює аналіз фінансового стану боржника/контрагента, застосовуючи:

1) аналіз минулих та поточних фінансових та операційних показників діяльності боржника/контрагента;

2) аналіз сукупної заборгованості боржника/контрагента за всіма активними операціями перед банком та перед іншими кредиторами (за наявності) для визначення загального боргового навантаження боржника/контрагента.

100. Банк здійснює оцінку фінансового стану боржника/контрагента на підставі кількісних та якісних показників з використанням, щонайменше, показників, визначених в Положенні № 351.

Глибина та деталізація оцінки фінансового стану боржника/контрагента має відповідати розміру кредитного ризику боржника/контрагента, стану обслуговування ним боргу.

Оцінка фінансового стану боржника/контрагента – юридичної особи має враховувати вплив групи юридичних осіб під спільним контролем або групи пов'язаних контрагентів, до якої належить такий боржник/контрагент, на його фінансовий стан та спроможність забезпечувати належне виконання умов договору з банком.

101. Банк здійснює попередню оцінку фінансової життєздатності боржників/контрагентів із застосуванням, щонайменше, таких кількісних показників:

1) для боржника/контрагента – юридичної особи:

співвідношення чистого боргу до прибутку до вирахування витрат за процентами, податків та амортизаційних відрахувань, скоригованого на інші операційні доходи та витрати та чисті процентні витрати – для великого та середнього підприємства (далі – співвідношення чистого боргу до скоригованого прибутку);

співвідношення чистого боргу до валового прибутку – для малого підприємства (далі – співвідношення чистого боргу до валового прибутку);

рівень покриття операційним прибутком процентних витрат (далі – співвідношення прибутку до процентних витрат);

співвідношення розміру боргу боржника за кредитом до ринкової вартості застави з урахуванням коефіцієнтів ліквідності забезпечення, визначених у додатку 6 до Положення № 351 (далі – співвідношення боргу до вартості застави);

2) для боржника – фізичної особи:

співвідношення боргу до вартості застави;

співвідношення сукупного розміру внесків боржника на погашення боргу за кредитом (уключаючи внески за кредитами в інших банках) до обсягу сукупного чистого доходу боржника за відповідний період (далі – співвідношення внесків за кредитом до чистого доходу).

Банк розраховує співвідношення чистого боргу до скоригованого прибутку, співвідношення чистого боргу до валового прибутку, співвідношення прибутку до процентних витрат відповідно до алгоритму, наведеного в додатку 6 до цього Положення.

Банк має право додатково визначати інші кількісні показники та їх граничні значення, що характеризують фінансову життєздатність боржника/контрагента.

102. Банк формує судження щодо фінансової нежиттєздатності боржника/контрагента – юридичної особи за наявності однієї з таких ознак:

1) співвідношення чистого боргу і скоригованого прибутку або співвідношення чистого боргу до валового прибутку за даними останньої наявної у банку фінансової звітності боржника/контрагента є більшим 5;

2) співвідношення прибутку і процентних витрат є меншим 1;

3) співвідношення боргу до вартості застави перевищує 110 відсотків (не застосовується до кредитів без застави).

103. Банк формує судження щодо фінансової нежиттєздатності боржника/контрагента – фізичної особи за наявності однієї з таких ознак:

1) співвідношення боргу до вартості застави перевищує 110 відсотків та одночасно немає надходжень на рахунки, відкриті у банку (за наявності) та заходи раннього реагування, вжиті банком, не призвели до погашення простроченої заборгованості (не застосовується до кредитів без застави);

2) співвідношення внесків за кредитом до чистого доходу перевищує 100 відсотків.

104. Банк здійснює аналіз перспективної фінансової та операційної життєздатності боржника/контрагента – юридичної особи шляхом:

1) аналізу бізнес-плану боржника/контрагента.

Банк ураховує повноту, своєчасність, достовірність інформації та пояснень, наданих боржником/контрагентом до бізнес-плану, реалістичність припущень, використаних під час його складання, оцінювання готовності боржника/контрагента співпрацювати з банком для врегулювання заборгованості;

2) побудови прогнозу грошових потоків та оцінки спроможності боржника/контрагента відновити платоспроможність у майбутньому в обсязі, необхідному для забезпечення повного виконання зобов'язань перед банком.

105. Банк здійснює порівняльний аналіз потенційно прийнятних варіантів врегулювання заборгованості боржника/контрагента, включаючи варіанти реструктуризації, позасудового та/або судового врегулювання заборгованості, на підставі результатів розрахунку ЧТВ, які враховують ймовірність реалізації кожного з таких варіантів.

106. Банк здійснює розрахунок ЧТВ відповідно до нормативно-правових актів Національного банку з бухгалтерського обліку щодо оцінки фінансових інструментів та розрахунку зменшення корисності фінансових активів.

ЧТВ є сумою теперішніх вартостей очікуваних грошових потоків за заборгованістю боржника/контрагента від:

1) погашення основного боргу, процентів та комісій;

2) надходжень грошових коштів від реалізації заставленого майна, забезпечення та гарантій (порук);

3) інших надходжень грошових коштів у рахунок погашення заборгованості боржника/контрагента, включаючи надходження від третіх осіб, продажу банком заборгованості боржника/контрагента, страхового відшкодування;

4) витрат на впровадження інструментів врегулювання, включаючи платежі за послуги третіх осіб.

107. Банк під час оцінки ймовірності реалізації варіантів врегулювання заборгованості боржника/контрагента враховує рівень співпраці боржника/контрагента з банком у минулому, фінансовий стан, кваліфікацію менеджменту боржника/контрагента, поточні та прогнозні ринкові умови.

Банк застосовує консервативну оцінку під час побудови очікуваних грошових потоків, яка підтверджується власним досвідом та враховує історичні показники втрат у разі дефолту щодо подібних активів.

Для боржників/контрагентів, заборгованість яких перевищує один відсоток від регулятивного капіталу банку на дату розрахунку, оцінка кожного доцільного варіанта врегулювання також ураховує вплив на ліквідність та капітал банку, якщо очікуваний ефект від їх застосування за ЧТВ відрізняється не суттєво.

108. Банк визначає перелік документів та інформації, якими оформляються результати оцінки боржника/контрагента, висновки та пропозиції щодо застосування інструментів врегулювання заборгованості боржника/контрагента. Цей перелік повинен обов'язково містити:

- 1) обсяг заборгованості боржника/контрагента перед банком;
- 2) обсяг простроченої заборгованості боржника/контрагента перед банком;
- 3) установлені банком причини фінансових труднощів боржника/контрагента;
- 4) результати переговорів із боржником/контрагентом;
- 5) результати аналізу фінансових показників боржника/контрагента, прогнозних грошових потоків;
- 6) інформацію про ринкову вартість забезпечення/застави за кредитом/кредитами, покриття боргу заставою;
- 7) висновки щодо фінансової та операційної життєздатності боржника/контрагента;
- 8) розрахунок ЧТВ за кожним із визначених банком потенційно прийнятним варіантом врегулювання заборгованості боржника/контрагента;
- 9) висновки та пропозиції щодо застосування інструментів врегулювання заборгованості боржника/контрагента, строки їх упровадження.

109. Банк на підставі результатів оцінки боржника/контрагента та розрахунку ЧТВ приймає одне з таких рішень щодо врегулювання заборгованості боржника/контрагента:

- 1) застосувати інструменти реструктуризації заборгованості боржника/контрагента;

2) ужити заходів щодо припинення відносин із боржником/контрагентом та застосувати інструменти позасудового та/або судового врегулювання заборгованості боржника/контрагента.

110. Банк застосовує реструктуризацію як пріоритетний інструмент врегулювання заборгованості щодо фінансово- та операційно-життєздатних боржників/контрагентів у разі одночасного виконання таких умов:

1) отримання банком більшого ЧТВ, ніж за примусового врегулювання заборгованості, уключаючи банкрутство, примусове звернення стягнення на предмет застави, примусове стягнення заборгованості або продаж боргу/відступлення права вимоги за боргом третій стороні;

2) банком сформовано судження щодо готовності боржника/контрагента до співпраці з банком стосовно вибору оптимального варіанта реструктуризації та здатності виконувати умови реструктуризації.

111. Банк приймає рішення про вжиття заходів, спрямованих на припинення відносин із боржником/контрагентом, та застосування інструментів позасудового та/або судового повернення заборгованості в одному з таких випадків:

1) банком сформовано судження щодо недоцільності проведення реструктуризації через фінансові труднощі боржника/контрагента;

2) банком визнано боржника/контрагента таким, що не співпрацює з банком.

VIII. Реструктуризація непрацюючих активів

112. Банк застосовує до боржників/контрагентів, які супроводжуються підрозділом НПА, інструменти довгострокової реструктуризації, які сприятимуть відновленню платоспроможності боржника/контрагента та забезпеченню виконання зобов'язань перед банком згідно з установленим графіком погашення заборгованості.

Банк має право застосовувати такі інструменти в поєднанні з інструментами короткострокової реструктуризації.

Банк визначає інструменти реструктуризації заборгованості боржників/контрагентів з урахуванням прикладів, особливостей та обмежень щодо їх застосування, наведені в додатку 5 до цього Положення.

Банк має право на підставі судження довести незастосовність для банку таких інструментів реструктуризації та визначити інші інструменти.

113. Банк у співпраці з боржником/контрагентом розробляє найбільш оптимальний план реструктуризації, який є прийнятним для обох сторін.

114. Банк під час розроблення плану реструктуризації заборгованості боржника/контрагента – юридичної особи, що належить до великого або середнього підприємства, акцентує увагу на фінансовій складовій реструктуризації та, за можливості, включає до плану реструктуризації положення стосовно надання додаткового забезпечення та/або гарантії за кредитом.

Такі пропозиції також можуть стосуватися перегляду або нових умов кредиту, що обмежують рівень адміністративних витрат такого боржника/контрагента, посилюють контроль за його фінансовою звітністю та операційними показниками, запроваджують ключові показники ефективності діяльності з метою проведення моніторингу проміжних результатів виконання.

Банк під час розроблення плану реструктуризації має право разом з боржником/контрагентом розглядати можливий інструментарій операційної реструктуризації боржника/контрагента, спрямований на збереження операційної життєздатності боржника/контрагента, уключаючи ліквідацію/продаж повністю або частково його неосновних активів/збиткових операційних підрозділів/бізнесів.

115. Банк розробляє, затверджує та впроваджує план реструктуризації заборгованості боржника/контрагента не пізніше 90 календарних днів після дати приймання підрозділом НПА документів кредитної справи та іншої документації щодо боржника/контрагента (за винятком процедури фінансової реструктуризації, яка здійснюється відповідно до вимог Закону України “Про фінансову реструктуризацію”).

Банк у разі комплексних та складних реструктуризацій приймає рішення щодо доцільності продовження зазначеного строку, але не більше ніж на 120 календарних днів.

Банк має право визначати інші строки в разі запровадження щодо боржника/контрагента процедури фінансової реструктуризації, учасниками якої є банки – резиденти України, банки-нерезиденти, іноземні державні експортні кредитні агенції, міжнародні фінансові організації, утримувачі єврооблігацій.

116. Банк має право прийняти рішення щодо застосування до боржників/контрагентів, які супроводжуються підрозділом НПА (за винятком пов'язаних із банком осіб), стандартизованих рішень шляхом запровадження стандартизованих програм довгострокової реструктуризації.

Банк затверджує умови та порядок застосування стандартизованих програм довгострокової реструктуризації у внутрішньобанківських документах.

Банк визначає підрозділи/уповноважених осіб, яким делегуються повноваження приймати рішення щодо умов реструктуризації заборгованості боржників/контрагентів у межах стандартизованих програм довгострокової реструктуризації (далі – умови реструктуризації).

Банк застосовує стандартизовану програму довгострокової реструктуризації до боржників/контрагентів, які відповідають визначеним у ній критеріям.

117. Банк затверджує план/умови реструктуризації заборгованості боржника/контрагента та вносить зміни до укладених договорів/укладає нові договори згідно з планом/умовами такої реструктуризації.

118. Банк не рідше одного разу на три місяці здійснює контроль за виконанням боржником/контрагентом плану/умов реструктуризації шляхом:

1) контролю за дотриманням боржником/контрагентом строків та інших умов реструктуризації згідно з укладеними з банком договорами;

2) аналізу подій, що виникли після ухвалення плану/умов реструктуризації заборгованості боржника/контрагента та вплинули на ЧТВ із подальшим перерахунком ЧТВ;

3) аналізу впливу інших подій, що виникли після ухвалення плану/умов реструктуризації заборгованості боржника/контрагента, включаючи їх вплив на рівень співпраці боржника/контрагента під час реалізації плану/виконання умов реструктуризації, виникнення правових обмежень щодо реалізації реструктуризації, виникнення негативної інформації щодо боржника/контрагента, керівників боржника/контрагента (для юридичної особи), негативної кредитної історії боржника/контрагента.

119. Банк за результатами контролю за виконанням боржником/контрагентом плану/умов реструктуризації заборгованості за необхідності формує судження щодо наявності/ нестачі обґрунтованих підстав для:

1) перегляду плану/умов реструктуризації (унесення змін до поточного плану, затвердження нового плану, зміна окремих заходів та/або умов реструктуризації заборгованості боржника/контрагента);

2) дострокового припинення плану реструктуризації та застосування заходів позасудового та/або судового повернення заборгованості в разі невиконання боржником/контрагентом умов договорів, укладених із банком;

3) списання заборгованості боржника/контрагента відповідно до законодавства України та внутрішньобанківських документів.

120. Банк має право прийняти рішення щодо додаткового кредитування боржників/контрагентів із реструктуризованою заборгованістю за умови формування банком судження, що це сприятиме відновленню

платоспроможності боржника/контрагента та не призведе до невинного зростання кредитного ризику та/або очікуваних кредитних збитків для банку.

121. Банк у внутрішньобанківських документах установлює якісні та/або кількісні критерії визначення здатності боржника/контрагента виконувати план/умови реструктуризації, які ґрунтуються на оптимальних сумах погашення боржником/контрагентом основного боргу та процентів, виконання боржником/контрагентом інших умов договорів із банком.

122. Банк після запровадження плану/умов реструктуризації має право сформулювати судження щодо відновлення платоспроможності боржника/контрагента та прийняти рішення щодо доцільності подальшого супроводження боржника/контрагента підрозділом, який здійснює активні банківські операції, якщо одночасно виконано такі умови:

1) від дати припинення визнання банком дефолту боржника/контрагента за реструктуризованою заборгованістю згідно з вимогами пункту 167 розділу XVIII Положення № 351 минуло щонайменше 365 календарних днів;

2) від дати запровадження реструктуризації заборгованості боржника/контрагента, що не призвела до виникнення подій дефолту, /банк на підставі судження довів відсутність дефолту боржника/контрагента відповідно до вимог Положення № 351, минуло щонайменше 365 календарних днів;

3) боржник/контрагент протягом щонайменше одного року з дати запровадження реструктуризації здійснював передбачені планом/умовами реструктуризації платежі, уключаючи погашення основного боргу та процентів, із максимальним простроченням погашення до 30 календарних днів;

4) боржник/контрагент від дати запровадження реструктуризації заборгованості забезпечив сплату не менш ніж п'ять відсотків від суми основного боргу;

5) банк на підставі судження довів, що у боржника/контрагента немає ознак потенційної проблемності.

IX. Ужиття заходів, спрямованих на припинення відносин із боржником/контрагентом.

123. Банк у межах заходів щодо припинення відносин із боржником/контрагентом застосовує інструментарій врегулювання заборгованості боржника/контрагента з метою повернення банку максимальної суми заборгованості в найкоротші можливі строки.

124. Банк уживає заходів, спрямованих на повернення заборгованості боржника/контрагента, шляхом застосування інструментів:

- 1) позасудового врегулювання;
- 2) судового врегулювання.

125. Банк розробляє план запровадження інструментів позасудового врегулювання заборгованості боржника/контрагента з урахуванням таких факторів:

- 1) вид продукту, сума заборгованості;
- 2) наявність, достатність ліквідного забезпечення;
- 3) наявність у банку комунікацій, зворотного зв'язку з боржником/контрагентом;
- 4) наявність у банку юридичних підстав для стягнення заборгованості боржника/контрагента;
- 5) наявність у боржника/контрагента іншого майна, на яке можливо звернути стягнення;
- 6) наявність та сума заборгованості боржника/контрагента перед іншими кредиторами;
- 7) ведення/припинення ведення боржником/контрагентом господарської діяльності.

126. Банк застосовує окремо або у сукупності такі інструменти позасудового врегулювання заборгованості боржника/контрагента:

- 1) погашення заборгованості шляхом перерахування боржником/контрагентом та/або майновим чи фінансовим поручителем грошових коштів на сплату заборгованості боржника/контрагента перед банком;
- 2) добровільна реалізація боржником/контрагентом/майновим поручителем предмета застави (іпотеки) третім особам за погодженням із банком та під його контролем із подальшим погашенням заборгованості боржника/контрагента перед банком;

3) погашення частини заборгованості боржником/контрагентом із подальшим списанням (уключаючи списання у зв'язку з прощенням)/відступленням права вимоги за непогашеним залишком заборгованості боржника/контрагента;

4) набуття банком у власність предмета застави (іпотеки) з укладанням договору про задоволення вимог заставодержателя/іпотекодержателя або на підставі відповідного застереження в договорі іпотеки;

5) набуття банком у власність заставленого та іншого майна боржника/контрагента, майнового поручителя в рахунок погашення заборгованості боржника/контрагента, включаючи подальше передавання майна боржнику/контрагенту у фінансовий лізинг;

6) примусове стягнення заборгованості боржника/контрагента шляхом вчинення виконавчого напису нотаріуса;

7) продаж боргу/відступлення права вимоги до боржника/контрагента;

8) конвертація (переведення) частини або всієї суми заборгованості боржника/контрагента в капітал боржника/контрагента;

9) застосування інших інструментів врегулювання заборгованості за умови, що боржник/контрагент (майновий/фінансовий поручитель, гарант) згоден співпрацювати з банком щодо погашення заборгованості (за винятком продажу боргу боржника/контрагента третій особі).

Банк має право поєднувати зазначені інструменти з частковим прощенням заборгованості боржника/контрагента.

127. Банк застосовує заходи звернення стягнення на заставлене або інше майно боржника/контрагента, якщо є ризик втрати майна та/або за наявності судження щодо недоцільності врегулювання заборгованості боржника/контрагента в інший спосіб.

128. Банк застосовує заходи судового стягнення заборгованості, якщо ним сформовано судження щодо недоцільності вжиття заходів позасудового врегулювання заборгованості, або якщо не вдалося повернути заборгованість за непрацюючими активами у позасудовому порядку.

129. Рішення щодо визначення інструментів врегулювання заборгованості за непрацюючими активами (позасудового або судового) та умов (параметрів) такого врегулювання приймає рада/правління банку/комітет НПА згідно з діючим у банку розподілом повноважень.

130. Банк має право прийняти рішення щодо застосування до боржників/контрагентів (за винятком пов'язаних із банком осіб) стандартизованих рішень щодо врегулювання.

Банк затверджує умови та порядок застосування стандартизованих рішень у внутрішньобанківських документах.

Банк визначає підрозділи/уповноважених осіб, яким делегуються повноваження приймати рішення щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів у межах стандартизованих рішень.

Банк застосовує стандартизовані рішення до боржників/контрагентів, які відповідають визначеним у них критеріям.

Х. Процедура списання непрацюючих активів

131. Банк визначає процедуру списання заборгованості за непрацюючими активами, яка включає:

1) перелік умов, за яких заборгованість за непрацюючими активами підлягає списанню, включаючи умови прощення заборгованості.

Банк не має права встановлювати сприятливіші умови списання заборгованості за непрацюючими активами для боржників/контрагентів – пов'язаних із банком осіб у зв'язку з прощенням заборгованості, ніж для інших боржників/контрагентів банку за аналогічними активами та розміром кредитного ризику;

2) перелік документів, на підставі яких ухвалюється рішення щодо списання заборгованості за непрацюючими активами, включаючи задокументовані результати оцінки боржника/контрагента, висновки та пропозиції щодо застосування інструментів врегулювання заборгованості боржника/контрагента;

3) порядок ухвалення рішення щодо списання, включаючи списання у зв'язку з прощенням заборгованості боржника/контрагента за непрацюючими активами, із зазначенням колегіальних органів банку, уповноважених приймати відповідні рішення.

132. Банк у разі списання заборгованості за непрацюючими активами з відображенням її в позабалансовому обліку відповідно до облікової політики банку, за наявності правових підстав для її стягнення, продовжує вживати заходів щодо повернення такої заборгованості до моменту її повного погашення або вичерпання всіх передбачених законодавством заходів, спрямованих на повернення заборгованості.

Банк має право ухвалити рішення про незастосування заходів щодо повернення заборгованості боржника/контрагента, якщо банком сформовано судження, що застосування таких заходів є економічно недоцільним.

XI. Управління стягнутим майном

133. Банк організовує управління стягнутим майном шляхом:

- 1) визначення відповідального підрозділу та покладання на такий підрозділ функцій щодо управління стягнутим майном;
- 2) розроблення та впровадження порядку утримання, експлуатації, охорони та страхування майна від втрати/пошкодження до часу його продажу;
- 3) розроблення та затвердження плану продажу майна;
- 4) упровадження заходів, спрямованих на реалізацію плану продажу майна, включаючи рекламні кампанії;
- 5) постійного моніторингу за виконанням плану продажу майна;
- 6) аналізу причин відхилень від плану, перегляду заходів, строків виконання заходів, передбачених планом, унесення змін до плану продажу майна;
- 7) надання уповноваженим колегіальним органам банку звітності щодо виконання плану продажу майна не рідше одного разу на квартал;
- 8) визначення порядку ухвалення рішень щодо продажу майна.

134. Банк під час розроблення плану продажу стягнутого майна включає до нього заходи, що забезпечать найбільшу ЧТВ від продажу такого майна.

135. Рада/правління банку/комітет НПА затверджує план продажу стягнутого майна в розрізі об'єктів або груп однорідних об'єктів (згрупованих для цілей продажу).

Банк забезпечує можливість деталізації груп однорідних об'єктів майна, включених до плану продажу, до рівня окремих об'єктів.

Банк включає об'єкти інвестиційної нерухомості до плану продажу з урахуванням оптимальних строків, необхідних для здійснення продажу майна за найбільш вигідною для банку ціною.

136. Банк під час планування продажу стягнутого майна враховує такі фактори:

- 1) вид майна;
- 2) ліквідність, стан та місцезнаходження майна;

3) сума та періодичність надходження грошових потоків, які генеруються таким майном (для інвестиційної нерухомості);

4) витрати на утримання, експлуатацію та охорону майна;

5) рівень попиту на таке майно на ринку, прогнози щодо змін цін на таке майно упродовж періоду, на який складається план продажу;

6) стан оформлення банком правовстановлюючих документів на стягнуте майно;

7) юридичні ризики, пов'язані з імовірністю оспорування боржником/контрагентом або третіми особами права власності банку на таке майно;

8) інші ризики для банку, пов'язані з утриманням майна.

137. Рада/правління банку/комітет НПА згідно з діючим у банку розподілом повноважень приймає відповідне рішення щодо реалізації стягнутого майна:

1) за ціною, що є нижчою від вартості, за якою таке майно було прийняте на баланс банку;

2) на умовах розстрочення платежу.

138. Банк має право прийняти рішення щодо залучення зовнішніх компаній для реалізації складних та/або великих об'єктів стягнутого майна, включаючи виробничі та комерційні об'єкти у формі цілісного майнового комплексу, готельні, торговельні комплекси.

Директор Департаменту методології

Наталія ІВАНЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Перший заступник Голови
Національного банку України
_____ К. РОЖКОВА

(підпис)

“18” липня 2019 року

(дата)

Додаток 1
до Положення про організацію
процесу управління
проблемними активами
в банках України
(пункт 18 розділу II)

Мінімальний перелік внутрішньобанківських документів щодо управління
проблемними активами

1. Стратегія управління проблемними активами.
2. Оперативний план реалізації стратегії управління проблемними активами.
3. Положення/порядки/регламенти/процедури/інструкції (окремо щодо фізичних та юридичних осіб) з питань:
 - 1) загальної організації роботи з проблемними активами, що передбачають:
 - мотиваційні програми щодо врегулювання проблемних активів (за наявності);
 - процедури контролю за якістю даних щодо проблемних активів в інформаційних системах банку;
 - порядок комунікації з боржниками/контрагентами на кожному етапі життєвого циклу проблемного активу;
 - порядок передавання кредитної справи та іншої документації щодо боржника/документації щодо контрагента банку до підрозділу НПА;
 - порядок обміну, використання та зберігання документів, що утворюються під час управління непрацюючими активами та стягнутим майном банку;
 - 2) раннього реагування, що передбачають:
 - процедури розрахунку та регулярного перегляду ІРП;
 - порядок застосування ІРП;
 - порядок визначення категорій боржників/контрагентів для цілей управління потенційно проблемними активами та непрацюючими активами, критерії переведення боржників/контрагентів між такими категоріями;
 - порядок розроблення, затвердження, впровадження та моніторингу виконання планів заходів щодо боржників/контрагентів з ознаками потенційної проблемності;
 - розподіл функцій, відповідальності та повноважень між підрозділами та колегіальними органами банку щодо раннього реагування;
 - порядок прийняття рішень щодо раннього реагування;
 - перелік, зміст та порядок складання управлінської звітності щодо раннього реагування, порядок звітування уповноваженим колегіальним органам банку;

3) проведення реструктуризації, що передбачають:
критерії прийнятності боржника/контрагента для проведення реструктуризації;

перелік документації боржника/контрагента, що підтверджує можливість погашення ним заборгованості за основним боргом та процентами;

порядок оцінки фінансового стану боржника/контрагента, аналізу перспективної фінансової та операційної життєздатності боржника/контрагента;

порядок та умови проведення реструктуризації заборгованості боржників/контрагентів, уключаючи застосування стандартизованих рішень щодо реструктуризації;

розподіл функцій, відповідальності та повноважень між підрозділами та колегіальними органами банку під час проведення реструктуризації;

порядок прийняття рішень щодо реструктуризації;

процедуру моніторингу виконання боржниками/контрагентами умов реструктуризації;

перелік, зміст та порядок складання управлінської звітності щодо реструктуризації заборгованості боржників/контрагентів, порядок звітування уповноваженим колегіальним органам банку;

4) позасудового та/або судового врегулювання заборгованості, що передбачають:

критерії визнання боржника/контрагента таким, що не співпрацює з банком;

критерії прийнятності боржників/контрагентів для примусового врегулювання заборгованості;

порядок та умови проведення врегулювання заборгованості з деталізацією щодо позасудових та судових способів задоволення вимог банку;

розподіл функцій, відповідальності та повноважень між підрозділами та колегіальними органами банку під час проведення позасудового та/або судового врегулювання заборгованості боржників/контрагентів;

порядок прийняття рішень щодо позасудового та/або судового врегулювання заборгованості боржників/контрагентів;

перелік, зміст та порядок складання управлінської звітності щодо позасудового та/або судового врегулювання заборгованості, порядок звітування уповноваженим колегіальним органам банку;

5) списання заборгованості боржників/контрагентів за непрацюючими активами, що передбачають:

критерії (умови) для списання заборгованості боржників/контрагентів за непрацюючими активами, уключаючи списання у зв'язку із прощенням заборгованості;

перелік документів, на підставі яких ухвалюються рішення щодо списання заборгованості боржників/контрагентів за непрацюючими активами;

порядок ухвалення рішень та ліміти повноважень колегіальних органів банку щодо списання заборгованості боржників/контрагентів за непрацюючими активами, уключаючи списання у зв'язку із прощенням заборгованості;

б) залучення зовнішніх компаній (аутсорсерів) до управління проблемними активами банку (у разі, якщо стратегія управління проблемними активами банку передбачає залучення аутсорсерів), що передбачають:

критерії прийнятності та порядок залучення зовнішніх компаній, що надають послуги щодо стягнення боргів, юридичних компаній, зовнішніх консультантів до управління проблемними активами банку;

розподіл функцій та відповідальності між підрозділами банку та порядок їх взаємодії із зовнішніми компаніями під час врегулювання заборгованості боржників/контрагентів;

умови передавання банком функцій щодо стягнення заборгованості боржників/контрагентів зовнішнім компаніям;

вимоги до звітності зовнішніх компаній щодо результатів врегулювання заборгованості боржників/контрагентів;

перелік, зміст та порядок складання управлінської звітності щодо результатів врегулювання заборгованості боржників/контрагентів зовнішніми компаніями, порядок звітування уповноваженим колегіальним органам банку;

7) управління стягнутим майном, що передбачають:

порядок відображення в бухгалтерському обліку майна, на яке банк набуває право власності шляхом реалізації прав заставодержателя або в інший спосіб;

порядок утримання, експлуатації, охорони стягнутого майна;

порядок страхування (за необхідності) стягнутого майна;

порядок залучення зовнішніх компаній для реалізації стягнутого майна;

порядок продажу та ліміти повноважень колегіальних органів банку щодо продажу стягнутого майна;

перелік, зміст та порядок складання управлінської звітності щодо продажу стягнутого майна, порядок звітування уповноваженим колегіальним органам банку.

Додаток 2
до Положення про організацію
процесу управління проблемними
активами в банках України
(пункт 40 розділу IV)

Приклади показників, які можуть бути включені банком до стратегії управління проблемними активами

(млн грн)

№ з/п	Код рядка	Показники	Перший рік прогнозного періоду	Другий рік прогнозного періоду	Третій рік прогнозного періоду
1	2	3	4	5	6
1	1	Сума боргу за непрацюючими активами, усього:			
2	1.1	у тому числі за наявності події дефолту згідно з підпунктом 1 пункту 164 розділу XVIII Положення № 351			
3	1.2	у тому числі за наявності події дефолту згідно з підпунктом 2 пункту 164 розділу XVIII Положення № 351			
4	2	Частка непрацюючих активів за кредитними операціями, %, усього:			
5	2.1	у тому числі за наявності події дефолту згідно з підпунктом 1 пункту 164 розділу XVIII Положення № 351			
6	2.2	у тому числі за наявності події дефолту згідно з підпунктом 2 пункту 164 розділу XVIII Положення № 351			
7	3	Зміна суми боргу за непрацюючими активами			
8	4	Сума боргу за активами, визнаними банком непрацюючими, усього:			

1	2	3	4	5	6
9	4.1	із них попередньо реструктуризовані активи			
10	5	Сума боргу за непрацюючими активами, перекласифікованими банком до працюючих активів, усього:			
11	5.1.	із них попередньо реструктуризовані активи			
12	6	Зменшення суми боргу за непрацюючими активами, усього, у тому числі за рахунок:			
13	6.1	погашення боргу за непрацюючими активами			
14	6.2	продажу/відступлення права вимоги за активами			
15	6.3	списання, включаючи прощення боргу			
16	6.4	реалізації заставленого майна			
17	6.5	примусового стягнення боргу			
18	6.6	конвертації (переведення) частини або всієї суми боргу в капітал боржника/контрагента			
19	7	Збільшення суми боргу за непрацюючими активами, усього, у тому числі за рахунок:			
20	7.1	купівлі знецінених активів			
21	7.2	надання кредитних коштів/фінансування боржникам/контрагентам			
22	7.3	капіталізації простроченого боргу			
23	8	Отримання грошових коштів від врегулювання непрацюючих активів, усього, у тому числі за рахунок:			
24	8.1	погашення непрацюючих активів (тіло кредиту, проценти)			
25	8.2	отримання коштів від реалізації застави			
26	8.3	отримання коштів від продажу непрацюючих активів			
27	9	Бюджет збитків, у тому числі:			

1	2	3	4	5	6
28	9.1	списання боргу за рахунок резерву			
29	9.2	списання боргу за рахунок прибутку			
30	9.3	податковий результат			
31	10	Сума боргу за реструктуризованими активами, у тому числі:			
32	10.1	за непрацюючими активами			
33	10.2	за потенційно проблемними активами			

Додаток 3
до Положення про організацію
процесу управління
проблемними активами
в банках України
(пункт 44 розділу IV)

Приклади ключових показників ефективності управління проблемними
активами

1. Загальні показники оцінки рівня проблемних активів у банку:

1) співвідношення загальної суми боргу за непрацюючими активами до загальної суми боргу відповідного портфеля активів;

2) співвідношення загальної суми боргу за непрацюючими та потенційно проблемними активами, балансової вартості стягнутого майна до загальної суми боргу за відповідними активами та балансової вартості стягнутого майна;

3) показники непрацюючих активів у динаміці: зміна обсягу боргу за непрацюючими активами за звітний період (квартал) (+/-), середній за квартал залишок боргу за непрацюючими активами, міграція потенційно проблемних активів та непрацюючих активів за звітний період (квартал) (+/-) між категоріями;

4) співвідношення зміни суми резерву за звітний період (квартал) (+/-) до загальної суми боргу за непрацюючими активами;

5) бюджет збитків: загальний збиток у результаті реструктуризацій, фактичний збиток за звітний період (квартал) порівняно з бюджетом збитків.

2. Ключові показники ефективності персоналу підрозділу НПА:

1) кількість підписаних угод з клієнтами стосовно реструктуризації за звітний період (квартал);

2) кількість підписаних угод з клієнтами, за якими відбулося погашення простроченої заборгованості за звітний період (квартал);

3) співвідношення обсягу погашення боргу за непрацюючими активами за звітний період (квартал) до загальної суми боргу за непрацюючими активами;

4) співвідношення обсягу погашення процентів за непрацюючими активами за звітний період (квартал) до загальної суми боргу за непрацюючими активами;

5) обсяг погашення боргу за рахунок реалізації майна за звітний період (квартал), у тому числі у відсотках до загальної суми боргу за непрацюючими активами.

3. Ключові показники ефективності реструктуризації:

1) реструктуризовані непрацюючі активи у непрацюючих активах банку (кількість боржників/контрагентів, сума заборгованості: валова та за вирахуванням резервів);

2) непрацюючі активи в стадії короткострокової, довгострокової реструктуризації (кількість боржників/контрагентів, сума заборгованості: валова та за вирахуванням резервів);

3) реструктуризовані активи, за якими впродовж звітнього періоду (кварталу) відбулося визнання дефолту боржника/контрагента (кількість боржників/контрагентів, сума заборгованості: валова та за вирахуванням резервів);

4) обсяг списання непрацюючих активів за звітний період (квартал) (повністю або частково).

4. Ключові показники ефективності позасудового та судового врегулювання заборгованості:

1) загальна заборгованість та кількість угод за непрацюючими активами, які перебувають на етапі розгляду/перегляду в судах;

2) загальна балансова вартість та кількість об'єктів заставленого майна, прийнятих на баланс банку за звітний період (квартал);

3) середня тривалість судового розгляду справ, завершених у звітному кварталі;

4) сума повернення заборгованості в результаті проведення позасудового та/або судового стягнення за звітний період (квартал) за вирахуванням судових та інших витрат на стягнення.

Додаток 4
до Положення про організацію
процесу управління
проблемними активами
в банках України
(пункт 70 розділу VI)

Приклади індикаторів раннього попередження

1. Загальні індикатори раннього попередження:
 - 1) прострочення боржником/контрагентом боргу в інших банках;
 - 2) реструктуризація/списання боргу боржника/контрагента в інших банках;
 - 3) дефолт майнового та/або фінансового поручителя, та/або заставодавця;
 - 4) наявність судового процесу проти боржника/контрагента, майнового та/або фінансового поручителя, та/або заставодавця;
 - 5) зростання заборгованості боржника або обсягу наданої застави в інших банках;
 - 6) зміна організаційної структури боржника/контрагента;
 - 7) зниження зовнішнього кредитного рейтингу боржника/контрагента;
 - 8) інша негативна інформація щодо боржника/контрагента, групи під спільним контролем та/або групи пов'язаних контрагентів, до якої належить боржник/контрагент, або його основних постачальників, контрагентів та клієнтів;
 - 9) негативні зміни в макроекономічному середовищі, що можуть вплинути на платоспроможність боржників/контрагентів банку.
2. Індикатори раннього попередження для боржників – юридичних осіб:
 - 1) співвідношення чистого боргу до скоригованого прибутку (для великого та середнього підприємства);
 - 2) співвідношення чистого боргу до валового прибутку (для малого підприємства);
 - 3) співвідношення прибутку до процентних витрат;

4) співвідношення загального боргу до активів боржника/контрагента відповідно до алгоритму, наведеного в додатку 6 до цього Положення;

5) співвідношення неопераційних активів до загальних активів боржника/контрагента;

6) кількість календарних днів прострочення погашення боргу боржником/контрагентом;

7) зниження класу боржника/контрагента в банку або іншому банку більше ніж на три класи протягом останніх 12 місяців;

8) накладання арешту на кошти на рахунках боржника/контрагента в банку або іншому банку;

9) дефолт будь-якого учасника групи під спільним контролем/групи пов'язаних контрагентів, до якої належить боржник, в іншому банку;

10) погіршення показників діяльності боржника/контрагента:
збільшення середнього строку користування овердрафтом;
зменшення оборотів та залишків за поточними рахунками, відкритими в банку;
збільшення заборгованості боржника за кредитними лініями;

11) специфічні показники, характерні для боржників/контрагентів, діяльність яких зосереджена в окремому секторі економіки/сегменті ринку, які можуть включати: рівень заповнення номерів/торговельних площ для готелів/інших об'єктів комерційної нерухомості; відсоток земель, що не обробляються, врожайність для сільськогосподарських підприємств.

3. Індикатори раннього попередження для боржників – фізичних осіб:

1) кількість календарних днів прострочення погашення боргу боржником/контрагентом;

2) поява несанкціонованого (технічного) овердрафту та його непогашення боржником протягом 30 календарних днів;

3) зниження класу боржника/контрагента більше ніж на два класи в банку або іншому банку протягом останніх 12 місяців;

4) накладання арешту на кошти на рахунках боржника/контрагента в банку або іншому банку;

5) наявність інформації щодо зміни соціального статусу боржника/контрагента (втрата роботи, розлучення, втрата працездатності та інша негативна інформація);

6) наявність інформації про відкриту кримінальну справу проти боржника/контрагента;

7) збільшення середнього строку користування боржником овердрафтом за платіжними картками;

8) збільшення середньої заборгованості боржника за кредитними картками протягом трьох місяців;

9) зменшення підтверджених доходів боржника;

10) зменшення залишків/оборотів за поточними та депозитними рахунками боржника, відкритими в банку.

Додаток 5
до Положення про організацію
процесу управління
проблемними активами
в банках України
(пункт 80 розділу VI)

Приклади інструментів реструктуризації

№ з/п	Назва інструменту	Стислий опис	Особливості та обмеження щодо застосування
1	2	3	4
1	Короткострокова реструктуризація		
2	Відтермінування сплати основного боргу за кредитом	Протягом короткострокового періоду (не більше ніж 12 місяців) сплачуються тільки проценти, основна сума боргу залишається незмінною	Застосовується до боржника з тимчасовими фінансовими труднощами і в банку є впевненість, що після пільгового періоду боржник зможе обслуговувати заборгованість. Після закінчення пільгового періоду банк переоцінює можливості обслуговування боргу боржником згідно зі зміненим графіком погашення. У більшості випадків банк має право пропонувати цей інструмент у поєднанні з іншими інструментами більш довгострокового характеру для компенсації тимчасового зниження обсягів погашення

1	2	3	4
3	Зменшення обсягів платежів за основним боргом	Зменшення суми виплат за сплатою основного боргу строком до 24 місяців для пристосування до тимчасових труднощів боржника генерувати достатні грошові потоки для погашення заборгованості з наступним продовженням обслуговування боргу на підставі прогнозованої здатності боржника щодо погашення боргу. Проценти за кредитом підлягають сплаті в повному обсязі	Застосовується до боржника з тимчасовими фінансовими труднощами і в банку є впевненість, що після пільгового періоду боржник зможе обслуговувати заборгованість. Після закінчення пільгового періоду банк переоцінює можливості обслуговування боргу боржником згідно зі зміненим графіком погашення. У більшості випадків цей інструмент пропонується банком у поєднанні з іншими інструментами більш довгострокового характеру для компенсації тимчасового зниження обсягів погашення (наприклад продовження терміну погашення заборгованості)
4	Пільговий період/мораторій на обслуговування боргу	Запровадження пільгового періоду (строком до шести місяців) для сплати в повній сумі або частково процентів та/або основної суми боргу	Застосовується до боржника з тимчасовими фінансовими труднощами і в банку є впевненість, що після пільгового періоду боржник зможе обслуговувати заборгованість. Після закінчення пільгового періоду банк переоцінює можливості обслуговування боргу боржником згідно зі зміненим графіком погашення. У більшості випадків цей інструмент пропонується банком у поєднанні з іншими інструментами більш довгострокового характеру для компенсації тимчасового зниження обсягів погашення (наприклад продовження терміну погашення заборгованості). Пільговий період додається до початкового строку кредиту

1	2	3	4
5	Повна або часткова капіталізація нарахованих і несплачених процентів та простроченої суми основного боргу за кредитом	Прострочена заборгованість за основним боргом та процентами додається до непогашеного залишку заборгованості для погашення в межах переглянутого графіка платежів	Застосовується тільки в тих випадках, коли банк має ґрунтовну та документальну фінансову інформацію щодо доходів та витрат боржника, яка підтверджує спроможність боржника обслуговувати переглянутий графік погашення кредиту; банк отримує від боржника документальне підтвердження того, що боржник розуміє і приймає умови капіталізації. Цей інструмент є нестандартним та повинен застосовуватися банком у виняткових випадках, не більше одного разу протягом строку дії кредитного договору, коли капіталізація є єдиним варіантом реструктуризації боргу боржника. Цей інструмент застосовується тільки до заборгованостей, які не перевищують визначений відсоток від основної суми заборгованості, установлений банком у внутрішніх документах щодо реструктуризації
6	Довгострокова реструктуризація		
7	Зменшення розміру процентної ставки за кредитом	Постійне/тимчасове зниження процентної ставки (фіксованої/змінної). Тимчасове зниження процентної ставки застосовується на період до 24 місяців. Несплачені проценти капіталізуються на щомісячній основі та включаються в наступні платежі. У разі зниження процентної ставки на весь строк до погашення	Фінансові труднощі боржника можуть частково виникати через надмірно високу процентну ставку порівняно з доходом позичальника внаслідок зміни ринкових процентних ставок. Цей інструмент застосовується за умови достатності покриття кредитного ризику розміром процентних платежів за зниженою процентною ставкою

1	2	3	4
		заборгованості несплачені процентні платежі підлягають прощенню	
8	Пролонгація строку погашення заборгованості	Продовження строку погашення кредиту (тобто останньої дати платежу за договором), що дає змогу зменшити суми платежів за рахунок подовження строку обслуговування боргу	У разі застосування цього інструменту банк обмежує період пролонгації з дотриманням затверджених банком максимальних строків надання кредитів за відповідним банківським продуктом
9	Надання додаткового забезпечення	Отримання від боржника додаткової застави для компенсації більш високого кредитного ризику в межах проведення реструктуризації боргу боржника	Не є самостійним інструментом реструктуризації боргу та застосовується банком у поєднанні з іншими інструментами реструктуризації, оскільки не вирішує проблему здатності боржника продовжувати обслуговувати прострочену заборгованість. Як правило, цей інструмент спрямований на покращення співвідношення суми кредиту і вартості забезпечення
10	Продаж заставленого майна за домовленістю	Коли банк і боржник погоджуються добровільно розпоряджатися забезпеченим активом (активами) для часткового або повного погашення боргу	Банк після продажу заставленого майна реструктуризує залишок боргу. Передавання банку заставленого майна в рахунок погашення заборгованості боржника не розглядається як самостійний інструмент реструктуризації за винятком випадків, коли такий інструмент узгоджений з боржником та застосовується через неврегульовані фінансові труднощі боржника

1	2	3	4
11	Зміна графіка погашення заборгованості	Чинний графік погашення коригується з урахуванням реалістичної поточної та прогнозованої оцінки грошових потоків боржника	<p>Банк має право застосовувати такі інструменти:</p> <p>1) часткове погашення: платіж здійснюється (наприклад від продажу активів) на суму, меншу непогашеного залишку заборгованості; цей варіант застосовується для зниження кредитного ризику та забезпечення обґрунтованого погашення залишку заборгованості; банк застосовує цей інструмент пріоритетно щодо інших нижчезазначених інструментів;</p> <p>2) одноразові платежі в значній сумі: відстрочення погашення значної суми боргу; банк використовує цей інструмент у виняткових випадках, коли банк має ґрунтовні докази ймовірного зростання грошових потоків боржника в майбутньому для оплати залишкового або одноразового платежу;</p> <p>3) зростаючі платежі: банк розглядає такий інструмент тільки тоді, якщо є вагомі підстави очікувати, що майбутні збільшення платежів можуть бути виконані боржником</p>
12	Валютна конвертація заборгованості	Зміна валюти виконання зобов'язань з іноземної валюти на національну валюту	Застосовується в разі зростання боргового навантаження на боржника через девальвацію національної валюти та відсутності в боржника стабільних та достатніх надходжень в іноземній валюті для обслуговування боргу

1	2	3	4
13	Нове кредитування	Надання нового фінансування для підтримки відновлення фінансового стану боржника	<p>Цей інструмент поєднується з іншими інструментами та застосовується тільки у виняткових випадках. Банк має право надавати боржнику нове кредитування/фінансування протягом угоди про реструктуризацію, що може вимагати надання додаткового забезпечення. У разі проведення реструктуризації за участю інших кредиторів для уникнення додаткового ризику банк має право передбачити в договорі реструктуризації відповідні умови.</p> <p>Цей інструмент застосовується до кредитів, наданих боржникам – юридичним особам і вимагає проведення ретельної оцінки спроможності боржника обслуговувати борг, уключаючи отримання банком незалежної фахової експертизи реалістичності наданого боржником бізнес-плану і прогнозів грошових потоків, у результаті якої демонструється платоспроможність боржника</p>
14	Консолідація боргів	Консолідація експозицій/боргів боржника за різними продуктами в один кредит (фінансовий актив) або їх обмежену кількість	<p>Цей інструмент не є самостійним інструментом реструктуризації боргу та застосовується банком у поєднанні з іншими інструментами реструктуризації. Банк застосовує цей інструмент, якщо об'єднання забезпечення і грошових потоків боржника за рахунок оптимізації забезпечує зниження загального кредитного ризику для банку</p>

Продовження додатка 5
Продовження таблиці

1	2	3	4
15	Часткове або повне прощення боргу	Банк утрачає право на стягнення частини або всієї суми заборгованості за кредитом	Застосовується, якщо банк погоджується на часткове або повне прощення заборгованості на умовах погашення боржником узгодженої (зниженої) суми заборгованості в узгоджені з банком терміни. Банк застосовує прощення заборгованості у випадках, що не призведуть до подальшої хвилі неплатежів за іншими кредитами. Банк визначає умови та порядок застосування інструменту прощення у внутрішньобанківських документах з метою забезпечення належного контролю за зазначеними випадками
16	Інша зміна договірних умов	Інші зміни умов кредитного договору, не зазначені вище	

Додаток 6
до Положення про організацію
процесу управління
проблемними активами
в банках України
(підпункт 1 пункту 101 розділу VII)

Розрахунок кількісних показників для оцінки фінансової життєздатності
боржників/контрагентів – юридичних осіб

№ з/п	Показник	Алгоритм розрахунку	
		великі і середні підприємства	малі підприємства
1	2	3	4
1	Співвідношення чистого боргу і прибутку до вирахування витрат за процентами, податків та амортизаційних відрахувань, скоригованого на інші операційні доходи та витрати й чисті процентні витрати	<p>1. $\frac{\text{Чистий борг}}{\text{Прибуток} - \text{Інші доходи та витрати}}$</p> <p>1) Чистий борг розраховується за такою формулою: ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 – р. 1165 гр. 4;</p> <p>2) Прибуток – Інші доходи та витрати розраховується таким чином: за наявності розшифровок складових доходів/витрат р. 2120 та 2180 форми № 2 “Звіт про фінансові результати” за такою формулою: ф. 2 р. 2190 – р. 2195 + р. 2515 – нп 2120 + + нп 2180 + р. 2220 – р. 2250, де: нп 2120 – неповторювані елементи операційних доходів, зазначених у р. 2120 гр. 3: дохід від</p>	-

1	2	3	4
		<p>списання активів, дохід від продажу активів, дохід від безоплатного отримання активів, переоцінки, надлишки, компенсації, штрафи, пені, отримана фінансова допомога, зменшення резервів сумнівних боргів, інші одноразові доходи;</p> <p>нп 2180 – неповторювані елементи операційних витрат, зазначених у р. 2180 гр. 3: нарахування резервів або списання сумнівних та безнадійних боргів, списання та знецінення активів, нестачі, собівартість проданих активів, штрафи, пені, вплив податкових коригувань, інші одноразові витрати.</p> <p>Якщо у формі № 2 “Звіт про фінансові результати” неопераційні курсові різниці враховані в складі інших операційних доходів/витрат, то ці доходи/витрати виключаються із розрахунку прибутку;</p> <p>за відсутності розшифровок складових доходів/витрат р. 2120 та 2180 форми № 2 “Звіт про фінансові результати”, використовується така формула:</p> $\text{ф. 2 р. 2190} - \text{р. 2195} + \text{р. 2515} - \text{р. 2120} + \text{р. 2180} + \text{р. 2220} - \text{р. 2250}.$	

1	2	3	4
		Для підприємств, основний вид діяльності яких класифікується за розділом 01 КВЕД, використовується така формула: ф. 2 р. 2190 – р. 2195 + р. 2515 + р. 2220 – – р. 2250	
2	Співвідношення чистого боргу і валового прибутку	-	$\frac{\text{ф. 1 р. 1595} + \text{р. 1600} + \text{р. 1610} - \text{р. 1165}}{\text{ф. 2 р. 2000} - \text{р. 2050}}$
3	Рівень покриття операційним прибутком процентних витрат	$\frac{\text{ф. 2 р. 2190} - \text{р. 2195}}{\text{р. 2250} - \text{р. 2220}}$	<p>1. За наявності розшифровок складових р. 2120, 2180, 2270 та 2240 використовується така формула: $\frac{\text{ф. 2 р. 2000} - \text{р. 2050} + \text{р. 2120} - \text{р. 2180} - \text{нп 2120} + \text{нп 2180}}{\text{р. 2165} + \text{нпв} - \text{р. 2160} - \text{опд}},$ де: 1) нп 2120 – неповторювані елементи операційних доходів, зазначених у р. 2120 гр. 3; 2) нп 2180 – неповторювані елементи операційних витрат, зазначених у р. 2180 гр. 3; 3) нпв – сума нарахованих процентних витрат боржника за</p>

Продовження додатка 6
Продовження таблиці

1	2	3	4
			<p>всіма зобов'язаннями за останні 12 місяців;</p> <p>4) опд – сума отриманих процентних доходів боржника за останні 12 місяців.</p> <p>2. У разі відсутності розшифровок та довідок за р. 2120, 2180, 2270 та 2240 використовується така формула: $\frac{\text{ф. 2 р. 2000} - \text{р. 2050} + \text{р. 2120} - \text{р. 2180}}{\text{р. 2165} + \text{р. 2270} - \text{р. 2160} - \text{р. 2240}}$</p>
4	Співвідношення загального боргу і активів боржника/ контрагента	$\frac{\text{ф. 1 р. 1510} + \text{р. 1515} + \text{р. 1600} + \text{р. 1610}}{\text{р. 1300}}$	$\frac{\text{ф. 1 р. 1595} + \text{р. 1600} + \text{р. 1610}}{\text{р. 1300}}$

Опис використаних скорочень у колонках 3 та 4 цієї таблиці:

ф. – форма;

р. – рядок;

гр. – графа;

ф. 1 – форма № 1 “Баланс”;

ф. 2 – форма № 2 “Звіт про фінансові результати”;

КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010, затверджена наказом Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 року № 457 (зі змінами).